

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA
Tilinpäätös ja tasekirja 31.12.2015

TILINPÄÄTÖS- JA TASEKIRJAN SISÄLTÖ	Sivu
Hallituksen toimintakertomus vuodelta 2015	1-13
TILINPÄÄTÖS	
Eteran ja konsernin tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	14-16
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	
Tuloslaskelma	17
Tase	18-19
Rahoituslaskelma	20
Tuloslaskelman liitetiedot	
Vakuutusmaksutulo ja maksetut korvaukset	21
Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely	22
Kokonaisliikekulut toiminnoittain	23
Henkilöstöä ja toimieliimiä koskevat liitetiedot	24
Taseen liitetiedot	
Sijoitustusten käypä arvo ja arvostusero	25
Kiinteistösijoitusten muutokset	26
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisy yrityksissä	27-28
Osakkeet ja osuudet	29-36
Muut lainasaamiset eriteltyinä vakuuden mukaan ja muut saamiset	37
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset	38
Eteran oma pääoma	39
Vakuutustekninen vastuuvélka, velat ja siirtovelat	40
Vakavaraisuuspääoma	41
Vastuut ja vastuusitoumukset	42-43
Tunnusluvut ja analyysit	
Tiivistelmä tunnusluvuista	44
Tulosanalyysi	45
Hoitokustannustulos ja työkyvynylläpitotoiminta	46
Vakavaraisuus	47
Sijoitusjakauma käyvin arvoin	48
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle	49
Keskeisempien tunnuslukujen sisältö	50-52
Riskit ja riskien hallinta	53-58
Laskelma vakavaraisuuspääoman vähimmäismäärästä	59
Konsernin tilinpäätös	
Tuloslaskelma	60
Tase	61-62
Rahoituslaskelma	63
Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely	64
Taseen liitetiedot	
Sijoitustusten käypä arvo ja arvostusero	65
Kiinteistösijoitusten muutokset	66
Konsernin oma pääoma	67
Velat ja siirtovelat	68
Vastuut ja vastuusitoumukset konsernissa	69
Hallituksen allekirjoitukset	70
Tilinpäätösmerkintä ja luettelo kirjanpitokirjoista	71
Tilintarkastuskertomus	72

Hallituksen toimintakertomus 2015

- Hoitokulusuhde parani 77,9 %:iin (93,6 %)
- Vakuutusmaksutulo 680 milj. euroa (679 milj. €)
- Sijoituksia 5 908 milj. euroa (5 796 milj. €), tuotto 3,7 % (6,3 %)
- Vakavaraisuuspääoma 751 milj. euroa (861 milj. €), vakavaraisuusaste 14,2 % (16,9 %) ja vakavaraisuusasema 1,4 (1,6)
- Eläkkeitä Etera maksoi 1 135 milj. euroa (1 127 milj. €)

Talouden kehitys

Suomen talouden tilanne jatkui haastavana vuonna 2015. Työttömyysaste oli joulukuussa 9,2 prosenttia eli 0,4 prosenttiyksikköä suurempi kuin vuotta aiemmin. BKT säilyi kutakuinkin edellisvuoden tasolla. Sen arvioidaan supistuneen 0,1 prosenttia edellisvuodesta. Viennin elpyminen on viivästynyt. Erityisesti Venäjän talouden vaikeudet vaikuttivat myös Suomessa.

Eteran julkaisema suhdanneindeksi kääntyi marraskuussa positiiviseksi ensimmäistä kertaa lähes neljään vuoteen. Myös rakentamisen toimialaindeksi piristyi loppuvuodesta, mutta jäi koko vuoden osalta miinukselle. Koko vuodelta 2015 Eteran suhdanneindeksi jäi negatiiviseksi ja työntekijämäärät vähenivät 0,5 prosenttia edellisvuoteen verrattuna.

Työeläkejärjestelmän kehitys

Eläkeuudistus

Eduskunta hyväksyi marraskuussa 2015 eläkeuudistusta koskevan lainsäädännön. Uudistus tulee voimaan vuoden 2017 alusta lukien. Tavoitteena on pidentää suomalaisten työuria ja vähentää näin julkisen talouden kestävyysvajetta. Uudistuksella halutaan myös turvata kaikille ikäluokille riittävät eläketasot ja varmistaa sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

Eläkeuudistuksen myötä eläkeikärajat nousevat vaiheittain, eläkettä karttuu yhtäläisesti eri ikäisille ja käyttöön tulee uusia eläkemuotoja. Vanhuuseläkeikää nostetaan vuoden 2017 jälkeen kolmella kuukaudella vuodessa, kunnes vanhuuseläkeiän alaraja on 65 vuotta. Uudet ikäraajat koskevat vuonna 1955 tai sen jälkeen syntyneitä. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden eläkeikäraja kytketään elinajan kehitykseen.

Eläkettä karttuu 17-vuotiaasta lähtien kaikenikäisille 1,5 prosenttia palkasta vuodessa. Yrittäjillä alaikäraja on 18 vuotta. Siirtymäajalla vuoden 2025 loppuun saakka eläkettä karttuu 53–62-vuotiaille 1,7 prosenttia palkasta vuodessa. Työeläkemaksua ei enää vähennetä eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Raskas ja pitkä työura voi antaa mahdollisuuden hakeutua eläkkeelle jo 63-vuotiaana.

Työuraeläkettä voi hakea 38 vuoden työskentelyn jälkeen. Osa-aikaeläke poistuu, ja tilalle tulee osittainen varhennettu vanhuuseläke. Se antaa mahdollisuuden nostaa osan eläkkeestä jo hieman ennen varsinaista vanhuuseläkeikää riippumatta siitä, jatkaako työntekoa vai ei. Vuonna 2017 vanhuuseläkettä voi nostaa osittaisena aikaisintaan 61-vuotiaana.

Jos jää eläkkeelle jo ennen vanhuuseläkeiän alarajaa, eläkkeestä vähennetään 0,4 prosenttia kuukaudessa. Lykkäyskorotus palkitsee työuran jatkamisesta yli vanhuuseläkeiän. Jos eläkettä ei ota maksuun heti vanhuuseläkeiän alarajalla, saa eläkkeeseensä 0,4 prosentin lykkäyskorotuksen jokaiselta kuukaudelta.

Eterassa valmistaudutaan eläkeuudistuksen tuomiin muutoksiin. Etera ottaa käyttöön uuden alalla yhteisesti käytössä olevan eläkekäsittelyjärjestelmän vuoden 2016 aikana.

Sääntelyn muutokset

Työeläkevakuutusyhtiöistä annettu laki (TVYL) uudistui vuoden 2015 alusta alkaen. Lainmuutoksilla haluttiin mm. lisätä työeläkevakuutusyhtiöiden hallinnon läpinäkyvyyttä ja vahvistaa luottamusta suomalaisiin arvopaperimarkkinoihin. Merkittävimmät vaikutukset Eteran hallinnon osalta olivat julkisen sisäpiirirekisterin perustaminen ja hallintoa koskevien säännösten sovellettavuus aiempaa laajemmin myös hallituksen jäseniin, eikä vain toimivaan johtoon. Eteran sisäpiiri-, lähipiiri- ja esteellisysohjeet sekä sisäisen valvonnan kuvaus päivitettiin lakimuutosten myötä.

Uusi hoitokustannusperuste

Hoitokustannusperuste tulee päivittämään joko neuvottelujen tai lainsäädännön muutoksen perusteella lähivuosien aikana ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen. Tämä voi muuttaa merkittävästi yhtiöiden välistä kilpailutilannetta ja tulonmuodostusta.

Työhyvinvointitoiminnan sääntely

Finanssivalvonta teki vuonna 2015 työeläkevakuutusyhtiöiden harjoittamaa työhyvinvointitoimintaa koskevan tarkastuksen. Tarkastus osoitti työhyvinvointitoiminnan kirjon ja sääntelyn tarpeen. Toimintaa on tarkoitus yhdenmukaistaa Finanssivalvonnan ohjeilla.

Syksyllä antamassaan raportissa Finanssivalvonta totesi, että Etera on noudattanut Finanssivalvonnan määräyksissä ja ohjeissa määrättyjä periaatteita ja että Eteran tekemä työhyvinvointityö on ollut laadukasta. Finanssivalvonnan valmisteleva uusi ohje ei merkittävästi muuta Eteran työhyvinvointitoiminnan laajuutta tai periaatteita. Etera pitää hyvänä ja kannatettavana sitä, että työeläkevakuutusyhtiöiden työkyvyttömyysriskin hallintaan tähtäävää toimintaa valvotaan ja ohjeistetaan. On tärkeää, että tätä toimintaa hoidetaan asianmukaisesti työeläkeyhtiöiden lakisääteisen tehtävän edellyttämällä tavalla.

Vakavaraisuuteen ja sijoittamiseen liittyvä sääntely

Vakavaraisuusuudistukseen liittyvä lainsäädäntö on hyväksytty eduskunnassa, ja presidentti on vahvistanut lait maaliskuussa 2015. Uusi lainsäädäntö tulee voimaan pääosin vuoden 2017 alusta.

Nykyisin voimassa olevan lain perusteella sijoitukset luokitellaan eri ryhmiin sijoituksen todellisen riskin mukaan. Uudessa mallissa lähdetään siitä, että sijoituksesta tunnustetaan kaikki siihen liittyvät eri riskit, jolloin samaan sijoitukseen voi vakavaraisuuslaskennassa kohdistua useita eri riskejä. Uuden vakavaraisuusmallin vaikutukset yksittäisen eläkelaitoksen sijoitustoimintaan arvioidaan keskimäärin vähäisiksi.

Eteran tulos

Eteran kokonaistulos vuodelta 2015 oli -69 miljoonaa euroa (126 milj. €). Kokonaistulos muodostuu vakuutusliikkeen tuloksesta, sijoitustoiminnan tuloksesta ja hoitokustannustuloksesta. Vakuutusliikkeen tulos oli 19 miljoonaa euroa (39 milj. €) ja sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin -97 miljoonaa euroa (85 milj. €). Hoitokustannustulos oli 9 miljoonaa euroa (2 milj. €).

Uusi kustannustaso

Etera jatkoi toimintansa kehittämistä Etera 2020 -ohjelmassa. Etera on tehostanut toimintaansa ja parantanut kustannustehokkuuttaan suunnitelmallisesti. Tehokkuus parani edelleen merkittävästi vuonna 2015.

Kokonaisliikekulut pienenevät 4 prosenttia edellisvuodesta ja olivat 42 miljoonaa euroa (44 milj. €).

Eteran hoitokulusuhde eli liikekulut suhteessa hoitokustannuksiin varten varattuihin maksun osiin pieneni 77,9 prosenttiin (93,6 %).

Vakavaraisuus ja vastuovelka

Vakavaraisuus heikkeni vuoden aikana, mutta oli edelleen vakaalla tasolla. Vakavaraisuuspääoma oli vuoden lopussa 751 miljoonaa euroa (861 milj. €). Vakavaraisuusaste oli 14,2 prosenttia (16,9 %) ja vakavaraisuusaste 1,4 (1,6). Sijoitussalkun riskitasoa alennettiin vuoden aikana.

Vastuovelka eli tulevia eläkkeitä varten varattu rahamäärä oli vuoden lopussa 5 207 miljoonaa euroa (5 195 milj. €).

Asiakashyvitykset

Etera saavutti vuoden aikana uuden tason hoitokustannustuloksessa, mikä kasvatti osaltaan asiakashyvityksiä. Siirto asiakashyvityksiin kasvoi 27 prosenttia edellisvuodesta.

Etera siirtää vuoden 2016 asiakashyvityksiin 10,2 miljoonaa euroa (8,0 milj. €). Se on keskimäärin 0,39 prosenttia TyEL-palkkasummasta (0,30 %).

Asiakkaat ja vakuutukset

Asiakkaiden määrä kasvoi vuoden aikana erityisesti pienyritysten ja yrittäjien osalta. TyEL-sopimusasiakkaita oli 24 500 (16 300). Tilapäisesti vakuutusmaksuja maksoi 22 600 TyEL-asiakasta (24 000). Yrittäjäasiakkaiden määrä kasvoi 19 prosenttia edellisvuodesta. Vuoden lopussa Eteralla oli 8 964 YEL-asiakasta (7 529). Vakuutettuja työntekijöitä oli vuoden aikana 200 000 (203 000).

Maksutulo

Eteran vakuutusmaksutulo oli edellisvuotisella tasolla. Etera sai vakuutusmaksutuloa kaikkiaan 680 miljoonaa euroa (679 milj. €). YEL-maksutulon osuus oli 35 miljoonaa euroa (27 milj. €). Se kasvoi 30 prosenttia edellisvuodesta.

TyEL-palkkasumma oli 2 633 miljoonaa euroa (2 698 milj. €) ja YEL-työtulosumma 163 miljoonaa euroa (137 milj. €). Eteran vakuutusmaksutulosta lasketun markkinaosuuden arvioidaan olevan 5,2 prosenttia (5,3 %).

Uudet vakuutukset ja siirtoliike

Uusien vakuutusten myynti sujui erinomaisesti koko vuoden. Etera kasvatti markkinaosuuksiaan sekä uusista TyEL- että YEL-vakuutuksista. Eteran markkinaosuus uusien TyEL-vakuutusten kappalemääristä oli 14,8 prosenttia (14,0 %) ja YEL-vakuutusten kappalemääristä 9,8 prosenttia (7,8 %). Etera teki vuoden aikana kaikkiaan 2 329 uutta TyEL-vakuutusta (2 426) ja 2 091 uutta YEL-vakuutusta (1 725).

Vakuutusten siirtoliikkeessä koko vuoden tulos jäi maksutulossa mitattuna negatiiviseksi. Vakuutusten kappalemäärissä tulos oli positiivinen sekä TyEL- että YEL-vakuutuksissa.

Keskimääräinen TyEL-vakuutusmaksu oli Eteran asiakkailla 24,33 prosenttia. Alle 53-vuotiaan yrittäjän YEL-maksuprosentti oli 23,70 ja 53 vuotta täyttäneen 25,20. Aloittavan yrittäjän alennus oli 25 prosenttia ennen vuotta 2013 alkaneissa YEL-vakuutuksissa ja 22 prosenttia vuonna 2013 tai sen jälkeen alkaneissa vakuutuksissa.

Asiakasyhteistyö

Etera jatkoi tiivistä yhteistyötä asiakkaidensa kanssa. Marras-joulukuussa Etera järjesti asiakkailleen ja asiakkaidensa palkka- ja talousasioita hoitaville tiloimistoille mittavan koulutuskierron. Eteran Talous- ja palkkahallintokiertue keräsi 1 450 osallistujaa 13 eri paikkakunnalla. Mukana koulutuspäivissä olivat myös Fennia, Danske Bank ja Verohallinto.

Eteran asiakkaista koostuvat Vaikuttajaverkostot toimivat yhdeksällä paikkakunnalla ja kokoontuivat kaksi kertaa vuodessa. Työnantajien ja yrittäjien neuvottelukunta kokoontui kaksi kertaa.

Etera tutki syksyllä asiakkaidensa tyytyväisyyttä. Vastaajista 93 prosenttia oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä Eteran toimintaan. Asiakkaiden arviot Eteran asiantuntemuksesta, vakuuttamisen vaivattomuudesta, asioiden sujuvasta hoitumisesta ja vastuullisuudesta olivat entistä positiivisempia. Yhteydenpidon aktiivisuudessa ja palvelujen tarjoamisessa löytyi kehitettävää. Sähköisten palvelujen ja työhyvinvoinnin kehittämisen asiakkaat arvioivat hyvälle tasolle. Suosittelijoiden määrä oli hyvällä tasolla, ja nettosuosittelemisindeksi NPS oli 43.

Kumppaniyhteistyö

Etera kehitti edelleen yhteistyötä strategisten kumppaneidensa Danske Bankin, Fennian ja Pohjantähden kanssa. Myös tiivis yhteistyö tilitoimistojen kanssa jatkui. Hyvä kumppaniyhteistyö näkyi myynnin tuloksissa.

Eteran, Danske Bankin ja Fennian yhdessä kehittämä Omistajanvaihdospalvelu lanseerattiin joulukuussa. Partnereina verkostossa ovat asianajotoimisto Eversheds sekä yrityskauppajärjestelyihin ja -neuvontaan keskittyneet ProMan sekä Suomen Yrityskaupat. Palvelu kokoaa omistajanvaihdostilanteessa tarvittavat palvelut ja asiantuntemuksen yhdeksi helposti saatavilla olevaksi kokonaisuudeksi. Omistajanvaihdospalvelu oli syksyllä pilottikäytössä Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla hyvin tuloksin. Koko maassa palvelu otetaan käyttöön vuoden 2016 alussa.

Sähköiset palvelut

Etera kehittää aktiivisesti sähköisiä palveluitaan. Panostukset suunnataan erityisesti verkkopalveluihin ja asiakaspalvelua tukeviin järjestelmiin.

Eteran verkkosivuston ilmettä ja toiminnallisuuksia uudistettiin alkukesästä. Käyttöliittymää selkeytettiin ja käyttöön otettiin mm. uutishuone, joka kokoaa kaikki ajankohtaisissällöt. Asiakaspalvelussa testattiin chat-palvelua, ja käyttöä laajennetaan vuoden 2016 aikana.

Eteran asiakkaista 91 prosenttia (89 %) hoitaa vakuuttamisen sähköisesti. Valtaosa käyttää Eteran kuukausi-ilmoitustapaa. Uusista asiakkaista kuukausi-ilmoitustavan valitsi 87 prosenttia (87 %).

Työkykypalvelut

Etera tukee asiakasyrityksiään työkyvyttömyysriskien ennaltaehkäisyssä, tunnistamisessa ja hallinnassa.

Työhyvinvointipalvelut

Vuoden aikana Etera teki työhyvinvointiyhteistyötä noin 200 asiakasyrityksen kanssa. Työkykypalveluita vahvistettiin vuoden aikana, ja asiakastyön ohella myös kehittämistoimintaan panostettiin vahvasti.

Etera Valmennukset asiakasyritysten esimiehille ja henkilöstön kehittäjille keräsivät osallistujia eri puolilla Suomea. Valmennuspäivien teemoina olivat mm. työhyvinvointikorttikoulutus, esimiestyö ja muutosjohtaminen. Pk-yritysten toimitusjohtajille pilotoitiin työhyvinvointipäiviä, jotka saivat hyvän vastaanoton. Verkkotyökalu Kompassi toimi henkilöstötyön työkalupakkina tarjoten tietoa ja apua arjen

esimiestyöhön. Tutkimuksia toteutettiin asiakasyrityksissä runsaasti. Eteran työkyky- ja hyvinvointikysely sekä Etera Hyvä työelämä -tutkimus tarjosivat asiakasyrityksille tietoa kehittämistoimien tueksi.

Henkilöstötuottavuuden mittaamiseen kehitettiin uusia työkaluja. Loppuvuodesta Etera julkaisi Henkilöstötuottavuus-tutkimuksen, jossa luotiin näkymä työhyvinvoinnin ja eurojen välille. Mittari soveltuu kaikille toimialoille, ja pilottihankkeet mallin hyödyntämisestä ovat käynnissä.

Etera kehittää yhdessä yhteistyökumppaneidensa kanssa tulevaisuuden työtilaa, joka on demotila tulevaisuuden työympäristöstä. Tila tarjoaa houkuttelevan mahdollisuuden kokeilla uudenlaisia työnteon mahdollisuuksia. Myös työhyvinvoinnin tukemiseen liittyvät ratkaisut ovat tilassa vahvasti läsnä.

Työhyvinvointipalveluiden asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset olivat edelleen erinomaisella tasolla: Vastaaajista 90 prosenttia (91 %) koki Eteran työhyvinvointipalvelut hyödyllisiksi. Myös työhyvinvointipalveluiden suositteluaste NPS-mittarilla oli erinomaisella tasolla, 53,1.

Ammatillinen kuntoutus

Kuntoutujien määrä jatkoi tasaista kasvuaan. Uusia, alkaneita kuntoutuksia oli 5 prosenttia edellisvuotta enemmän, 459 (439).

Vuoden 2015 alusta lähtien työkyvyttömyyseläkkeen hakijat ovat saaneet ennakkopäätöksen ammatillisesta kuntoutuksesta. Jos kuntoutuksen myöntämisedellytykset täyttyvät, henkilölle annetaan työkyvyttömyyseläkeratkaisun lisäksi ennakkopäätös kuntoutuksesta. Eterassa ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuutta on tutkittu jo aiemmin, mutta lakimuutos vahvisti käytäntöä. Vuoden 2015 aikana Etera antoi 734 myönteistä ennakkopäätöstä kuntoutuksesta (533).

Ammatillisen kuntoutuksen avulla takaisin työelämään palasi 76 prosenttia Eteran kuntoutujista (71 %). Asiakastyytyväisyystutkimuksen mukaan työuraansa ammatillisen kuntoutuksen avulla jatkavat asiakkaat olivat tyytyväisiä palveluun.

Lahjoitukset ja palkinnot

Etera tukee työkyvyttömyyden ennaltaehkäisemiseksi tehtävää työtä. Vuonna 2015 Etera lahjoitti 5 000 euroa Kaksisuuntainen mielialahäiriö työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisen syynä -tutkimukseen ja 20 000 euroa Masennus ja metabolinen oireyhtymä Suomessa – depression hoito ja työkykyisyys - tutkimukseen. Työkykyä edistävään kiertueeseen ammattioppilaitoksissa Etera lahjoitti 10 000 euroa. Joulutervehdysten lähettämisen sijaan lahjoitettiin 5 000 euroa Pelastakaa Lapset ry:n Joulukeräykseen.

Etera jakoi Työkykypalkinnon työkyvyn edistämisessä ansioituneelle yritykselle. Eteran Työkykypalkinnon 2015 sai UPM Silvesta Oy. Muut työkykypalkintofinalistit olivat eQ Oyj, Exoteriko Oy, Herman Andersson Oy ja StaffPoint Oy. Viiden finalistin joukosta voittajan valitsi sisustusarkkitehti, kuvanveistäjä Stefan Lindfors. Työkykypalkinto jaetaan jälleen syyskuussa 2016.

Eteran Ilmianna Paras pomo -kampanja jatkui ja nosti esiin esimiestyön tärkeyttä. Alkuvuodesta 2015 Etera palkitsi Suomen parhaana pomona Kansallisteatterin pääjohtajan Mika Myllyahon. Seuraavan kerran Etera palkitsee Suomen parhaan pomon alkuvuoden 2016 aikana. Samalla kertaa palkitaan myös ensimmäistä kertaa alueelliset parhaat pomot.

Eläkkeet

Eläkkeitä ja kuntoutuskuluja Etera maksoi 1 135 miljoonaa euroa (1 127 milj. €). Vastuunjakokorvauksia yhteisesti kustannettavista eläkkeistä Etera sai 373 miljoonaa euroa (363 milj. €). Eläkkeensaajia oli vuoden lopussa 138 117 (141 204).

Eläkehakemusten määrä oli edellisvuotisella tasolla. Kaikkiaan Eteraan tuli 7 714 uutta eläkehakemusta (7 771). Vanhuuseläkehakemusten määrä kasvoi 4 prosenttia edellisvuodesta ja työkyvyttömyyseläkkeiden määrä väheni 5 prosenttia.

Uusia eläkkeitä Etera myönsi 5 prosenttia edellisvuotta enemmän, kaikkiaan 6 060 (5 795). Uusia vanhuuseläkkeitä Etera myönsi 2 908 (2 735). Perhe-eläkkeitä myönnettiin 1 619 (1 651) ja osa-aikaeläkkeitä 41 (42). Uusia työkyvyttömyyseläkkeitä Etera myönsi 1 491 (1 367). Yleisimmät syyt työkyvyttömyyseläkkeiden taustalla olivat tuki- ja liikuntaelinten sairaudet (34 %) ja mielenterveyden häiriöt (29 %).

Etera lähetti vakuutetuilleen kaikkiaan 61 012 työeläkeotetta (63 350). Eteran verkkopalvelussa vakuutetut voivat tarkastaa oman työeläkeotteensa tiedot ja lähettää sähköisen korjauspyynnön, mikäli otteessa on puutteita tai virheitä.

Keskimääräinen vanhuuseläkkeellesiirtymisikä Eteran vakuutetuilla oli 63,9 vuotta (63,9). Keskimäärin Eteran vakuutetut jäivät eläkkeelle 58,8-vuotiaina (59,0).

Etera jatkoi valmistautumistaan vuoden 2017 alusta voimaan tulevaan eläkeuudistukseen. Etera ottaa käyttöön uuden alalla yhteisesti käytössä olevan eläkekäsittelyjärjestelmän vuoden 2016 aikana.

Asiakastyytyväisyystutkimuksen mukaan Eteran eläkkeensaajat ja -hakijat olivat erittäin tyytyväisiä Eteran toimintaan. Asioinnin helppous ja päätösten selkeys olivat Eteran vahvuuksia.

Sijoitukset

Eteralla oli sijoituksia vuoden 2015 lopussa 5 908 miljoonaa euroa (5 796 milj. €). Sijoitukset tuottivat 3,7 prosenttia (6,3 %). Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoihin oli 211 miljoonaa euroa (346 milj. €). Sijoitusten viiden vuoden keskimääräinen nimellistuotto oli 3,5 prosenttia ja kymmenen vuoden keskimääräinen nimellistuotto 2,8 prosenttia.

Sijoitusmarkkinoiden heilunta kasvoi vuoden aikana selvästi, mutta Eteran sijoitukset tuottivat markkinaliikkeisiin nähden vakaasti. Syksyn jälkeen Eteran sijoitustulos palautui kesän tasolle. Tuottoa

tuli tasaisesti eri tuotonlähteistä, mutta erityisesti pääomasijoitusten, lainojen ja kiinteistöjen tuottokehitys oli hyvää. Eteran hajautettu salkku reagoi pörssin ääriilikkeisiin vähemmän kuin työeläkeala keskimäärin.

Etera jatkoi aktiivista sijoittamista Suomeen erityisesti kiinteistöjen ja yritysrahoituksen kautta. Vuoden lopussa Eteran sijoituksista 38 prosenttia oli sijoitettu kotimarkkinoille (42 %). Sijoitusstrategian mukaisesti sijoituksia tehtiin ennen kaikkea reaalisijoituksiin ja sijoituslainoihin. Tämä näkyi sijoituksina kiinteistöihin, kiinteistölainoihin sekä infra- ja lainarahastoihin.

Listatuissa osakkeissa Etera jatkoi varovaista linjaa. Korkoriski pidettiin alhaisena, ja avointa valuuttakurssiriskiä vähennettiin loppuvuonna.

Vuoden 2015 lopussa Eteran sijoitukset jakautuivat riskikorjatusti seuraavasti:

Sijoitukset riskin mukaisesti ryhmiteltynä	31.12.2015, milj. €	31.12.2014, milj. €
Korkosijoitukset	2 639	2 525
Lainasaamiset	305	353
Joukkovelkakirjalainat	1 914	1 658
Julkisyhteisöjen joukkovelkakirjalainat	256	273
Muiden yhteisöjen joukkovelkakirjalainat	1 658	1 385
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	420	514
Osakesijoitukset	1 600	1 467
Noteeratut osakkeet	1 076	905
Pääomasijoitukset	491	506
Noteeraamattomat osakkeet	33	57
Kiinteistösijoitukset	1 002	1 014
Suorat kiinteistösijoitukset	708	720
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	293	294
Muut sijoitukset	555	594
Hedge-rahastosijoitukset	227	233
Hyödykesijoitukset	9	10
Muut sijoitukset	319	350
Sijoitukset yhteensä	5 796	5 599
Johdannaisten vaikutus	113	197
Sijoitukset käyvin arvoihin yhteensä	5 908	5 796

Korkosijoitukset

Korkomarkkinoilla vuosi alkoi voimakkaalla korkojen laskulla, ja Saksan kymmenen vuoden korko kävi huhtikuussa alle 0,1 prosentissa. Tämän jälkeen korko nousi lähes prosenttiin, mutta laski vuoden loppua kohden uudelleen päättyen noin 0,6 prosenttiin. Öljyn hinnanlasku aiheutti

luottoriskipreemioiden levenemisen Yhdysvalloissa, mutta Euroopassa leveneminen oli maltillista ja tuotot jäivät vain lievästi negatiivisiksi.

Eteran korkosijoitukset tuottivat kokonaisuudessaan 2,0 prosenttia (4,8 %) johdannaiset mukaan lukien. Johdannaiset paransivat korkosijoitusten tuottoa. Lainasaamisten tuotto oli 4,6 prosenttia (4,2 %). Joukkovelkakirjalainojen tuotto oli 2,2 prosenttia (6,0 %). Niistä julkisyhteisöjen joukkovelkakirjalainat tuottivat 2,6 prosenttia (3,4 %) ja muiden yhteisöjen joukkovelkakirjalainat (6,6 %). Muiden rahoitusmarkkinavälineiden ja talletusten tuotto oli -0,7 prosenttia (0,8 %).

Osakesijoitukset

Euroopan osakemarkkinat tuottivat vajaat kymmenen prosenttia, kun taas Yhdysvalloissa tuotto jäi nollassa tasolle. Tosin dollarin vahvistuminen 11 prosentilla paransi eurosijoittajan tuottoa. Kehittyvien markkinoiden valuutat, osakkeet ja lainat olivat paineessa Kiina-huolien kasvaessa ja raaka-aineiden hintojen laskiessa.

Eteran osakesijoitusten tuotto johdannaisineen oli 6,4 prosenttia (10,8 %). Parhaiten, lähes 19 prosenttia, tuottivat kotimaiset listatut osakkeet. Noteeratut osakkeet tuottivat 2,3 prosenttia (13,0 %). Noteerattujen osakkeiden tuottoa heikensivät suojaavat osakejohdannaiset. Noteeraamattomien osakkeiden tuotto oli 6,4 prosenttia (-3,9 %) ja pääomasijoitusten tuotto 16,6 prosenttia (8,0 %).

Kiinteistösijoitukset

Alhainen korkotasolaski edelleen kiinteistösijoitusten tuottovaatimuksia. Etera myi yhden Töölönlahden toimistokiinteistöistään. Vuoden aikana aloitettiin useiden asuntokohteiden rakentaminen. Lisäksi Etera teki aiesopimuksen sijoittamisesta Triplan kauppakeskukseen Helsingin Keski-Pasilaan.

Kiinteistösijoitusten tuotto oli 4,2 prosenttia (5,4 %). Suorien kiinteistösijoitusten tuotto oli 4,3 prosenttia (5,5 %) ja kiinteistörahastojen tuotto 3,8 prosenttia (5,3 %).

Muut sijoitukset

Muiden sijoitusten osalta aktiivinen manager-valinta tuotti tulosta, ja sijoitukset tuottivat selvästi indeksejään paremmin. Tämä korostui etenkin syksyn korjausliikkeen aikana.

Eteran muut sijoitukset tuottivat kokonaisuudessaan 3,0 prosenttia (2,6 %). Hedge-rahastosijoitusten tuotto oli 3,1 prosenttia (5,5 %) ja hyödykesijoitusten tuotto -9,2 prosenttia (0,00 %). Muut sijoitukset tuottivat 3,2 prosenttia (1,2 %).

Vastuullinen sijoittaminen

Etera on sitoutunut YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteisiin (UNPRI). Etera teettää ulkopuolisen arvion sijoitustensa vastuullisuudesta kaksi kertaa vuodessa. Kaikissa kiinteistöhankeissa korostetaan sekä energiatehokkuutta että kestävästä rakentamisesta.

Etera julkaisee sijoitustuottonsa kuukausittain verkkosivuillaan. Tuloksista viestittää neljännesvuosittain.

Konserni

Konserniin kuului 57 tytäryhtiötä (46), joista 36 oli kiinteistöosakeyhtiötä, 12 asunto-osakeyhtiötä, 1 osakeyhtiö ja 8 kiinteistönhallintayhtiötä. Lisäksi Etera on osakkaana 19 omistusyhteisyrittäjäyhtiössä (16). Tilikauden aikana Etera perusti 5 kiinteistöyhtiötä. Etera osti 9 ja myi 2 tytäryhtiötä.

Henkilöstö

Henkilöstön määrä oli Eterassa keskimäärin 227 (252). Henkilöstöstä 96 prosenttia (97 %) oli vakituisessa työsuhteessa. Naisten osuus oli 68 prosenttia (72 %), ja henkilöstön keski-ikä 46 vuotta (46 v.).

Vuoden aikana eläköityi 7 henkilöä (7). Kaikkiaan henkilöstön määrä väheni vuoden aikana 23 henkilöllä (65). Uusia henkilöitä rekrytoitiin 22 (6). Vakituiseen työsuhteeseen heistä tuli 15 (5). Luvuissa ei ole mukana vuosilomasijaisuuksia eikä muita lyhyitä sijaisuuksia.

Vuoden aikana tehtiin pieniä organisaatiomuutoksia. Sijoitukset ja asiakasrahoitus -toiminnossa organisoiduttiin syyskuusta lähtien kolmeen yksikköön: allokaatio, reaalisijoitukset ja yritys sijoitukset. HR, viestintä ja lakiasiat -toimintoon kuulunut sisäiset palvelut siirtyi syksyllä osaksi talous ja riskienvalvonta -toimintoa.

Palkkoja ja palkkioita maksettiin henkilöstölle 14 miljoonaa euroa (16 milj. €). Palkka- ja palkkioselvitys julkaistaan osana Eteran verkkovuosikertomusta.

Henkilöstön hyvinvointi

Kaikki Eteran pääkonttorissa työskentelevät eteralaiset siirtyivät vuoden aikana työskentelemään uuteen monitilatyöympäristöön. Myös toimintatapoja uudistettiin. Tavoitteena on entistä tiiviimpi yhteistyö ja avoin vuorovaikutus läpi organisaation. Eteralaisia tuettiin muutoksessa mm. aktiivisella viestinnällä ja kokemusten esiin tuomisella. Henkilöstöä kannustettiin hyödyntämään uusia tiloja monipuolisesti. Pelisääntötyöpajoissa pohdittiin yhteisiä toimintatapoja.

Eteralaisten työkykyä ja jaksamista tuettiin monin keinoin. Toimitilauudistuksen ohella keskeisiä teemoja olivat työmatkaliikkuminen, ruokailu ja ravinto sekä työssä jaksaminen. Teemat näkyivät vuoden mittaan erilaisina luentoina, infoina ja tempauksina.

Alkuvuodesta tutkittiin eteralaiden työmatkaliikkumista. Etera-talon peruskorjauksen yhteydessä työmatkaliikkujat saivat uudet puku- ja suihkutilat. Keväällä Helsingin Seudun Liikenne HSL myönsi Eteralle Työpaikka, joka liikuttaa -sertifikaatin tunnustuksena viisaan liikkumisen edistämiseksi tehdystä työstä.

Great Place to Work -tutkimus toteutettiin syksyllä. Etera-tason tulos oli samaa tasoa kuin edellisvuonna. Myös työkyky- ja hyvinvointikysely tehtiin syksyllä, ja senkin kokonaistulos oli edellisvuotista, hyvää tasoa. Tutkimusten tuloksia voidaan pitää erittäin hyvinä ottaen huomioon vuonna 2015 läpiviedyt toimitilamuutokset ja meneillään olevat perusjärjestelmien ja -prosessien uusimista koskevat kehittämishankkeet. Tulokset vaikuttavat myös mm. siihen, miten esimerkiksi johtamista kehitetään jatkossa.

Henkilöstön kehittämisen painopisteet olivat lähijohtaminen ja moniosaaminen. Kaikki esimiehet ja johtoryhmäläiset osallistuivat vuoden mittaiseen lähijohtamisen valmennusohjelmaan, jossa pureuduttiin mm. palautteen antamiseen, arjessa arvostamiseen ja jatkuvaan kehittämiseen. Valmennusohjelman puitteissa määriteltiin myös Eteran arvoihin ja asiakaslupaukseen perustuva yrityskulttuuri, jota käytiin läpi vuoden aikana niin toimitusjohtajan henkilöstöinfoissa kuin toimintojen omassa suunnittelussakin.

Moniosaamista edistettiin mm. osaamiskartoituksin ja kehityskeskustelumallia hiomalla. Osaamisen kehittämisen mittarit otettiin myös yhdeksi tulospalkitsemisen vakio-osaksi. Vuoden aikana otettiin käyttöön uusi HR-järjestelmä, joka mahdollistaa entistä systemaattisemman osaamisen johtamisen ja kehittämisen.

Etätyö on vakiinnuttanut Eterassa paikkansa. Säännöllisesti etätyötä teki 86 (96) eteralaista.

Hallinto

Eteran osakkaita ovat vakuutuskenottajat, vakuutetut työntekijät vakuutuskohtaisesti yhdessä sekä takuupääoman omistajat. Eteralla on 112 000 euron takuupääoma, joka jakaantuu 112:een tuhannen euron nimellisarvoiseen takuuosuuteen. Takuupääomalle hyvitetään vuosittain kohtuullista tuottoa vastaava korko, joka on TyEL-vakuutuksessa käytettävä perustekorko lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Takuupääoman koron maksamisesta päättää vuosittain yhtiökokous.

Eteran varsinainen yhtiökokous pidettiin 7.5.2015. Hallintoneuvoston kokouksia oli vuoden aikana kaksi ja hallituksen kokouksia 11. Puheenjohtajisto kokoontui hallitusten kokousten edellä. Näistä kahdessa kokouksessa käsiteltiin nimitys- ja palkitsemisasiota. Vaalivaliokunnan kokouksia oli kolme ja tarkastusvaliokunnan viisi.

Eteran hallituksessa uusina jäseninä aloittivat vuoden 2015 alussa eQ Varainhoito Oy:n johtaja Kirsi Hokka ja Balance Capital Oy:n toimitusjohtaja Topi Piela. Hallituksen uutena varajäsenenä aloitti Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:n järjestöjohtaja Matti Huutola. Hallituksen puheenjohtajana jatkoi YIT Oyj:n varatoimitusjohtaja Tero Kiviniemi. Varapuheenjohtajina jatkoivat Elinkeinoelämän Keskusliiton lainopillinen asiamies Mikko Nyyssölä ja Rakennusliitto ry:n varapuheenjohtaja Kyösti Suokas.

Hallintoneuvoston puheenjohtajana jatkoi Lemminkäinen Infra Oy:n toimitusjohtaja Harri Kailasalo. Hallintoneuvoston varapuheenjohtajana jatkoi Rakennusliitto ry:n työehtotoimitsija Markus Ainasoja.

Yhtiökokous valitsi Eteran hallintoneuvoston uusiksi jäseniksi Puuliitto ry:n puheenjohtajan Jari Nilosaaren, Ammattiliitto Pron palvelusektorin johtajan Else-Mai Kirvesniemen, Suomen Lakimiesliiton toiminnanjohtajan Jorma Tilanderin, Tekla Oyj:n toimitusjohtajan Timo Keinäsen, Rudus Oy:n toimitusjohtajan Lauri Kivekkään, Kuljetusliike Mikko Lamminen Oy:n toimitusjohtajan Hannu Lammisen ja Solita Oy:n toimitusjohtajan Jari Niskan. Erovuoroisista jäsenistä hallintoneuvostossa jatkoi yhdeksän.

Yhtiökokous valitsi tilintarkastajat edelleen Ernst & Young Oy:stä.

Etera julkaisi johtoryhmän osakeomistukset verkkosivuillaan ensimmäisen kerran helmikuussa 2014. Kesäkuusta 2015 lähtien Etera on julkaissut lähipiirikaupat sekä johdon ja hallituksen jäsenten luottamustehtävät verkkosivuillaan. Etera ylläpitää sisäpiirirekisteriä pysyvistä sisäpiiriläisistä. Eteran julkinen sisäpiirirekisteri on nähtävillä Euroclear Finland Oy:n palvelupisteessä Helsingissä sekä saatavissa sähköpostitse Eterasta.

Selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) Etera julkaisee osana verkkovuosikertomustaan.

Riskienhallinta

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Eteran riskienhallinnan tavoitteena on hallita riskejä, jotka vaarantaisivat lakisääteisen tehtävän hoitamisen, strategisten tavoitteiden saavuttamisen ja liiketoiminnan kehittämisen ja toteuttamisen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kokonaisvastuu riskienhallinnasta on hallituksella ja toimitusjohtajalla. Hallitus hyväksyy vuosittain koko toiminnan kattavan riskienhallintasuunnitelman. Eteran koko riskienhallinnan suunnittelu, arviointi ja raportoinnin koordinointi toimitusjohtajan hyväksymässä laajuudessa on vastuutettu erikseen. Sijoitukseen liittyvä riskienvalvonta on järjestetty erilleen sijoitustoiminnasta. Talous ja riskienvalvonta -toiminto arvioi ja valvoo sijoitusriskejä sekä raportoi niistä hallitukselle ja johdolle.

Sijoitusriskejä hallitaan muuttamalla sijoitussalkun riskin määrää ja jakaumaa niin, että riskien määrä ja koostumus on aina oikein mitoitettu yhtiön vakavaraisuuden kannalta ja optimaalinen rahoitusmarkkinoiden tilaan nähden. Eteran hallitus on sijoitussuunnitelmassa määritellyt riskilimitit eli kuinka paljon riskiä voidaan ottaa eri muodoissa ja koko salkun osalta. Keskeisiä riskialueita ovat vakavaraisuuspoikkeama-, osake-, korko-, luotto- ja valuuttariski sekä kiinteistö- ja hedge fund -riskit.

Vakuutusliikkeen riskejä hallitaan tasoitusmäärän avulla. Vakuutusliikkeen ylijäämäinen tulos siirretään tasoitusmäärään ja vastaavasti vakuutusliikkeen alijäämäinen tulos katetaan siitä.

Riskienhallintaa ja Eteran keskeisiä riskejä kuvataan tarkemmin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tulevaisuuden näkymiä

Eläkeuudistus toi yrityksille ja yrittäjille lisää ennustettavuutta eläkemaksujen osalta muutoin hyvin epävarmassa toimintaympäristössä. Etera on valmistautunut viemään läpi tarvittavat muutokset omassa toiminnassaan. Etera ottaa käyttöön uuden alalla yhteisesti käytössä olevan eläkekäsittelyjärjestelmän vuoden 2016 aikana ja tehostaa samalla prosessejaan sekä kehittää palveluitaan.

Etera jatkaa omaa työtään työeläkekentän kustannustehokkuuden, läpinäkyvyyden ja moninaisuuden turvaamiseksi. Oman toiminnan muutoksista kootun Etera 2020 -ohjelman toteuttaminen jatkuu.

Suomen taloustilanne on haastava. Useat murrokset jatkuvat elinkeinoelämässä ja heijastuvat myös julkiseen sektoriin. Suomen kannalta vientimarkkinoiden piristyminen olisi tärkeää. Tällaista kehitystä tukee öljyn matalampi hintataso, euron heikkeneminen sekä suhteellisen matala rahan hinta suhteessa aiempiin vuosiin. Poliittisen riskin selvä kasvu, eräiden suurten kehittyvien talouksien kasvun taittuminen sekä epävarmuus finanssi- että hyödykemarkkinoilla voivat kuitenkin hidastaa tai pienentää kasvua.

Etera etsii sijoituskohteita kotimaasta lyhyen tähtäimen taloussuhdanteesta riippumatta.

Etera tukee aktiivisena kumppanina suomalaisten yritysten ja yrittäjien panostuksia työkyvyn ylläpitoon ja työkyvyttömyysriskin ennaltaehkäisyyn muuttuvan työelämän haasteissa.

Sijoittamisen osalta epävarmuus jatkuu, ja on odotettavissa nopeita hintaliikkeitä eri omaisuuslajeissa. Merkittävässä osassa pääomamarkkinoilla ovat keskuspankkien mittavat rahapoliittiset päätökset sekä poliittisen riskin kasvu monessa ilmansuunnassa. Osakkeiden ja muiden riskiomaisuusluokkien korkea arvostustaso yhdessä matalan korkotason kanssa tekee sijoitusympäristöstä edelleen vaativan.

Eläkevarojen tuottava ja turvaava sijoittaminen edellyttää sekä hajauttamista eri omaisuusluokkiin että onnistunutta riskienhallintaa.

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Tilinpäätös on laadittu noudattaen lakia työeläkevakuutusyhtiöistä, vakuutusyhtiö-, kirjanpito- ja osakeyhtiölakia, kirjanpitoasetusta, sosiaali- ja terveysministeriön asetusta vakuutusyhtiön tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä sekä Finanssivalvonnan määräyksiä ja ohjeita.

Eteran oma pääoma käsittää pohjarahaston ja takuupääoman sekä voittovarot kuluvalta ja edellisiltä tilikausilta.

Konsernitilinpäätös

Konsernin muodostavat emoyhtiö Etera sekä 57 suoraan tai tytäryhtiöiden kautta omistettua kotimaista kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiötä. Lisäksi konserniin kuuluu 19 osakkuusyhtiötä. Näitä ei ole yhdistelty, koska kyseessä olevat osakkuusyhtykset ovat kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöitä.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu keskinäiset saamiset ja velat, tuotot ja kulut sekä osakeomistus. Vuoden aikana hankitut tytäryhtiöt on yhdistelty hankintahetkestä lähtien. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmällä lukuun ottamatta alle 100 prosenttia omistettuja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä ja asunto-osakeyhtiöitä, jotka on yhdistelty suhteellisella menetelmällä.

Kiinteistöjen osalta syntynyt konserniaktiiva on kohdistettu tytäryhtiöiden maa-alueisiin ja rakennuksiin hankintamenon suhteessa. Rakennuksiin kohdistetun konserniaktiivan poistosuunnitelma vastaa tytäryhtiöissä noudatettua rakennusten poistosuunnitelmaa.

Tulos ja vakuutustekninen vastuuvulka

Kirjanpidon vastuuvulka kertoo tulevia eläke- ja muita menoja varten varattujen varojen määrän. Varojen määrään ei lueta omaisuuden käypien arvojen ja kirjanpitoarvojen välistä arvostuseroa. Varojen riittävyyttä Eteran vakuutus- ja sijoitustoimintaan sisältyvien riskien osalta seurataan vakavaraisuustarkastelussa erillään varsinaisesta kirjanpidosta. Tilikauden voitto tuloslaskelmalla määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Sijoitusten kirjanpitoarvo

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet on taseessa kirjattu hankintamenuon tai sitä alempan käypään arvoon.

Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä, kiinnelainasaamiset, muut lainasaamiset sekä talletukset on kirjattu nimellisarvoon tai sitä alempan todennäköiseen käypään arvoon.

Sijoitusomaisuutena olevat osakkeet ja osuudet on kirjattu hankintamenuon tai sitä alempan käypään arvoon. Hankintamenu on laskettu käyttäen keskihintaa. Aiemmin tehdyt arvonalennukset on käyvän arvon noustessa palautettu tulosvaikutteisesti korkeintaan alkuperäiseen hankintamenuon asti.

Käyttöomaisuutena olevat osakkeet ja osuudet on taseessa kirjattu hankintamenuon tai sitä alempan todennäköiseen käypään arvoon.

Pääomarahasto-osuudet on taseessa kirjattu hankintamenuon tai sitä alempan käypään arvoon.

Rahoitusmarkkinavälineiden tasearvona käytetään hankintamenua, jota on oikaistu hankintamenuon ja nimellisarvon erotuksen jaksotuksella sekä oikaistuna arvonalentumisilla. Arvonalentumisia kirjataan kun takaisinmaksun katsotaan olevan epätodennäköistä. Aiemmin tehdyt arvonalennukset on käyvän arvon noustessa palautettu tulosvaikutteisesti korkeintaan jaksotettuun hankintamenuon asti. Nimellisarvon ja hankinta-arvon erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennykseksi rahoitusmarkkinavälineiden juoksuaikana. Hankintamenu on laskettu keskihintaa käyttäen.

Tiedot tilinpäätöshetkellä arvopapereiden lainaussopimuksilla lainaksi luovutetuista arvopapereista on kerrottu tilinpäätöksen liitetiedoissa. Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen.

Tilinpäätöshetkellä avoinna olevien lainaussopimusten vastapuolena on selvitysyhteisö, jolle lainaksi ottaja on asettanut lainoista vakuuden.

Muun omaisuuden kuin sijoitusten kirjanpitoarvo

Aineettomien hyödykkeiden ja kaluston kirjanpitoarvo on hankintameno vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla.

Vakuutusmaksusaamiset on kirjattu todennäköiseen arvoonsa.

Sijoitusten käyvät arvot

Kiinteistösijoitusten käypä arvo on määritetty kiinteistökohteittain käyttäen tuottoarvomenetelmää, alueellisia markkinahintatilastoja sekä kiinteistökohtaista arviointia. Arviointia tehtäessä on käytetty sekä omia että ulkopuolisia asiantuntijoita.

Konserniyrityksiltä olevien lainasaamisten, kiinnelainasaamisten, muiden lainasaamisten sekä talletusten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alemmaa todennäköistä arvoa.

Noteerattujen osakkeiden käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä ostokurssia tai sen puuttuessa kaupankäyntikurssia. Muiden osakkeiden käypänä arvona on käytetty jäljellä olevaa hankintamenoa tai todennäköistä luovutushintaa tai substanssiin perustuvaa arvoa. Sijoitusrahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä saatavissa olevaa hallinnointiyhtiön ilmoittamaa rahasto-osuuden arvoa.

Käyttöomaisuutena olevien osakkeiden ja osuuksien käypänä arvona pidetään kirjanpitoarvoa.

Pääomarahasto-osuuksien käypänä arvona on käytetty hallinnointiyhtiön ilmoittamaa rahaston käypää arvoa tai sen puuttuessa hankintamenoa.

Rahoitusmarkkinavälineiden käypinä arvoina käytetään tilikauden viimeisen kaupantekopäivän kaupantekokurssia tai sen puuttuessa todennäköistä luovutushintaa.

Kiinnelainasaamisten, muiden lainasaamisten ja talletusten käypänä arvona pidetään nimellisarvoa tai tätä alemmaa todennäköistä arvoa.

Ulkomaanrahanmääräisten sijoitusten käypiä arvoja määritettäessä on käytetty Euroopan keskuspankin tilinpäätöspäivän noteeraamia valuuttakursseja.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia on käytetty operatiivisesti sijoitusriskiä pienentävinä sekä muissa tarkoituksessa tehtyinä sijoituksina, mutta niihin ei sovelleta kirjanpidon suojauslaskentaa. Avoimien johdannaisten realisoitumattomat negatiiviset arvomuutokset on kirjattu tilikauden kuluksi, realisoitumattomia arvonnousuja ei kirjata tuotoksi. Tilikauden aikana johdannaissopimusten sulkemisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi ja kuluksi.

Johdannaissopimusten käypänä arvona käytetään pääsääntöisesti markkinahintaa tai sopimuksen todennäköistä luovutus- tai sulkemishintaa. Tilikauden aikana on käytetty korko-, valuutta-, osake-, ja hyödykejohdannaisia.

Käyvän arvon määritysmenetelminä on käytetty listattujen johdannaisten osalta pörssissä noteerattua hintaa, OTC-johdannaisten osalta on käytetty riippumattoman ulkopuolisen palveluntarjoajan hintoja, jotka on laskettu yleisillä arvostusmalleilla käyttäen tilinpäätöshetken markkinainformaatiota, kuten korkokäyriä ja valuuttakursseja.

Sijoitustoiminnan tunnusluku liitetiedot

Sijoitusjakauma käyvin arvoin ja sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin liitetiedot ovat laadittu uudistetun määräys- ja ohjekokoelman 1.1.2013 mukaan.

Suunnitelman mukaiset poistot

Suunnitelman mukaiset poistot käyttö- ja sijoitusomaisuudesta lasketaan ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaan tasapoistoina seuraavien pitoaikojen mukaan:

Asuin- ja toimistorakennukset	40-50 vuotta
Puiset rakennukset	20 vuotta
Rakennusten ainesosat ja tekniset laitteet	10 vuotta
Kalusto, koneet ja laitteet	5 vuotta
Atk-ohjelmat ja autot	4 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5-10 vuotta

Eteran itselleen kehittämien räätälöityjen tietojärjestelmien kehittämiskustannukset kirjataan pääsääntöisesti vuosikuluiksi.

Eläkejärjestelyt

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL-vakuutuksin. Lisäeläketurva on järjestetty joko TEL-lisäeläkevakuutuksella tai vapaaehtoisella lisäeläkevakuutuksella.

Henkilöstö

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana on laskettu työsuhteessa olevan henkilöstön kuukausittaisten henkilömäärien keskiarvona. Laskelmaa on oikaistu osa-aikaisten työntekijöiden osalta.

Ulkomaanrahanmääräiset erät

Ulkomaanvaluuttamääräiset saatavat ja velat on arvostettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Kurssierot on kirjattu tuloslaskelmaan.

Verot

Tuloslaskelmaan on merkitty tilikauden ja aikaisempien tilikausien suoriteperusteiset verot.

Poistoerot on konsernissa jaettu omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Kokonaisliikekulut toiminnoittain

Liikekulut sekä kaluston ja aineettomien hyödykkeiden suunnitelmapoistot sisältyvät tuloslaskelman eri eriin toimintokohtaisesti.

Maksettuihin korvauksiin sisältyvät korvaustoiminnan ja työkyvynylläpitotoiminnon hoitamisesta aiheutuvat liikekulut ja suunnitelmapoistot.

Liikekuluihin sisältyvät vakuutusten hankintaan, vakuutusten hoitoon ja hallintoon liittyvät liikekulut ja suunnitelmapoistot sekä lakisääteiset maksut.

Sijoitustoiminnan kuluihin sisältyvät kiinteistösijoitusten ja muiden sijoitusten hoitamiseen liittyvät liikekulut ja suunnitelmapoistot.

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA

TULOSLASKELMA	<u>2015</u>	Liitetieto	<u>2014</u>
Vakuutustekninen laskelma			
Vakuutusmaksutulo	679 977 112,15	[1]	678 563 335,00
Sijoitustoiminnan tuotot	943 990 823,98	[3]	874 010 719,09
Korvauskulut			
Maksetut korvaukset	-771 609 136,73	[2, 4]	-773 243 281,15
Korvausvastuun muutos			
Kokonaismuutos	-89 202 349,30		-62 623 087,00
Korvauskulut, netto	-860 811 486,03		-835 866 368,15
Vakuutusmaksuvastuun muutos			
Kokonaismuutos	78 012 663,55		12 102 563,19
Liikekulut	-23 485 030,04	[4]	-25 816 262,83
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-814 942 524,30</u>	[3, 4]	<u>-699 100 488,96</u>
Vakuutustekninen tulos	2 741 559,31		3 893 497,34
Muu kuin vakuutustekninen laskelma			
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos	-209 585,12		108 047,20
Tuloverot			
Tilikauden verot	-833 610,40		-1 677 544,54
Aikaisempien tilikausien verot	<u>1 181 636,21</u>		<u>0,00</u>
	348 025,81		-1 677 544,54
Tilikauden voitto/tappio	<u><u>2 880 000,00</u></u>		<u><u>2 324 000,00</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA

TASE	<u>31.12.2015</u>	Liitetieto	<u>31.12.2014</u>
Vastaavaa			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	1 003 822,38		1 224 805,78
Muut pitkävaikuttaiset menot	<u>17 267 308,76</u>		<u>10 720 208,25</u>
	18 271 131,14	[12]	11 945 014,03
Sijoitukset			
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	285 268 157,72	[6, 7, 8]	251 782 041,94
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	269 571 986,97	[6, 7]	318 600 263,08
Lainasaamiset omistusyhteyserityksiltä	<u>59 396 695,28</u>	[6, 7]	<u>59 396 695,28</u>
	614 236 839,97		629 779 000,30
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	2 843 762 050,66	[6, 9]	2 576 141 819,28
Rahoitusmarkkinavälineet	938 763 002,63	[6]	1 041 350 688,73
Kiinnelainasaamiset	100 019 415,09	[6, 10]	131 333 502,62
Muut lainasaamiset	209 078 400,98	[6, 10]	229 445 649,10
Talletukset	<u>50 039 865,27</u>	[6]	<u>45 165 260,70</u>
	4 141 662 734,63		4 023 436 920,43
Sijoitukset yhteensä	4 755 899 574,60	[6]	4 653 215 920,73
Saamiset			
Ensivakuutustoiminnasta			
Vakuutuksenottajilta	71 474 459,23		75 244 063,35
Muut saamiset			
Saman konsernin yrityksiltä	339 196,40		846 544,29
Omistusyhteyserityksiltä	28 173,46		0,00
Muilta	<u>131 844 551,94</u>	[11]	<u>179 367 147,84</u>
	203 686 381,03		255 457 755,48
Muu omaisuus			
Aineelliset hyödykkeet			
Koneet ja kalusto	2 066 345,51	[12]	1 131 788,83
Rahat ja pankkisaamiset	<u>375 520 887,53</u>		<u>476 149 938,93</u>
	377 587 233,04		477 281 727,76
Siirtosaamiset			
Korot ja vuokrat	9 811 432,92		15 289 725,99
Saaminen vastuunjaosta	4 234 400,00		346 600,00
Muut siirtosaamiset	<u>231 889,50</u>		<u>264 631,33</u>
	14 277 722,42		15 900 957,32
	<u>5 369 722 042,23</u>		<u>5 413 801 375,32</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA

TASE	<u>31.12.2015</u>	Liitetieto	<u>31.12.2014</u>
Vastattavaa			
Oma pääoma			
Pohjarahasto	5 000 000,00		5 000 000,00
Takuupääoma	112 000,00		112 000,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio	46 040 556,04		43 762 995,68
Tilikauden voitto/tappio	<u>2 880 000,00</u>		<u>2 324 000,00</u>
	54 032 556,04	[13]	51 198 995,68
Tilinpäätössiirtojen kertymä			
Poistoero	546 396,54		336 811,42
Vakuutustekninen vastuovelka			
Vakuutusmaksuvastuu	2 394 343 987,48		2 472 356 651,03
Korvausvastuu	<u>2 812 341 181,99</u>		<u>2 723 138 832,69</u>
	5 206 685 169,47	[14]	5 195 495 483,72
Velat			
Lainat rahoituslaitoksilta			
Ensivakuustustoiminnasta	226 860,47		457 974,15
Muut velat			
Saman konsernin yrityksille	416 196,40		586,74
Omistusyhteisyriksille	0,00		156 251,65
Muille	<u>67 686 147,19</u>	[15]	<u>92 866 453,63</u>
	68 329 204,06		93 481 266,17
Siirtovelat			
Velka vastuunjakoon	8 096 000,00		1 689 200,00
Muut siirtovelat	<u>32 032 716,12</u>	[16]	<u>71 599 618,33</u>
	40 128 716,12		73 288 818,33
	<u><u>5 369 722 042,23</u></u>		<u><u>5 413 801 375,32</u></u>

EPÄSUORA RAHOITUSLASKELMA

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta	2 741 559,31	3 893 497,34
Oikaisut:		
Vakuutusteknisen vastuuelan muutos	11 189 685,75	50 520 523,81
Sijoitusten arvonalentumiset ja palautuneet arvonalentumiset	66 943 164,34	12 342 849,37
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 800 811,61	2 730 343,36
Muut oikaisut	-84 567 440,43	-155 902 351,86
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	-6 493 842,64	-86 415 137,98
 Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(-)/vähennys(+)	53 394 609,35	67 526 262,96
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	-58 312 164,32	-29 370 506,06
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-11 411 397,61	-48 259 381,08
Maksetut välittömät verot	348 025,81	-1 677 544,54
Liiketoiminnan rahavirta	-11 063 371,80	-49 936 925,62
 Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin	-1 473 338 324,10	-469 157 706,26
Luovutustulot sijoituksista	1 388 764 548,74	804 250 368,46
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-4 945 464,60	-4 462 750,36
Investointien rahavirta	-89 519 239,96	330 629 911,84
 Rahoituksen rahavirta		
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	-46 439,64	-46 019,25
 Rahavarojen muutos	-100 629 051,40	280 646 966,97
 Rahavarat tilikauden alussa	476 149 938,93	195 502 971,96
Rahavarat tilikauden lopussa	375 520 887,53	476 149 938,93
	-100 629 051,40	280 646 966,97

1. VAKUUTUSMAKSUTULO

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
TyEL:n mukainen perusvakuutus		
Työnantajan osuus	490 918 158,63	492 460 609,73
Työntekijän osuus	<u>154 283 531,27</u>	<u>158 623 554,36</u>
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	137 962,02	173 290,67
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	<u>34 637 460,23</u>	<u>27 305 880,24</u>
Vakuutusmaksutulo ¹⁾	<u>679 977 112,15</u>	<u>678 563 335,00</u>
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista (-)		
LEL ²⁾	103 987,90	237 153,25
TyEL	7 125 671,92	3 272 905,56
YEL	<u>818 194,57</u>	<u>1 143 529,19</u>
	<u>8 047 854,39</u>	<u>4 653 588,00</u>

¹⁾ Luottotappioilla vähennettynä

²⁾ Kohdistuu LEL/TaEL-vakuutusmaksukantaan ennen 1.1.2007.

2. MAKSETUT KORVAUKSET

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Maksettu eläkkeensaajille		
TyEL:n mukainen perusvakuutus	1 127 846 178,16	1 121 621 340,39
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	34 898,84	22 661,69
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	<u>7 307 717,27</u>	<u>5 399 291,62</u>
Maksettu / saatu vastuunjakokorvauksia		
TyEL-eläkkeet	-336 956 187,83	-331 511 618,77
YEL-eläkkeet	5 267 498,94	2 955 633,16
Osuus työttömyysvakuutusrahaston (TVR) vakuutusmaksusta ja palkat- tomien aikojen perusteella karttuneiden eläkeosien kustannustenjaosta	-41 607 794,68	-34 440 071,02
VEKL:n valtion korvaus	<u>-138 141,62</u>	<u>-106 923,24</u>
Yhteensä	<u>-373 434 625,19</u>	<u>-363 102 979,87</u>
Korvaustoiminnan hoitokulut	8 963 993,99	8 433 918,45
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	<u>890 973,66</u>	<u>869 048,87</u>
Maksetut korvaukset yhteensä	<u>9 854 967,65</u>	<u>9 302 967,32</u>
	<u>771 609 136,73</u>	<u>773 243 281,15</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA
TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

3. SIOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTON ERITTELY

Sijoitustoiminnan tuotot	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin		
Korkotuotot	13 763 299,70	12 571 472,08
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyhtiöihin		
Korkotuotot	478 200,34	653 660,93
Tuotot kiinteistösijoituksista		
Osinkotuotot	11 400,00	11 400,00
Korkotuotot	4 464,22	107 582,71
Muut tuotot	40 050 873,52	29 961 870,44
Tuotot muista sijoituksista		
Osinkotuotot	110 304 141,59	71 377 776,65
Korkotuotot	71 794 243,61	74 261 727,07
Muut tuotot	<u>378 415 562,40</u>	<u>378 286 255,55</u>
Yhteensä	614 822 185,38	567 231 745,43
Arvon alentumisten palautukset	201 880 630,43	116 514 105,17
Myyntivoitot	127 288 008,17	190 264 868,49
Yhteensä	<u>943 990 823,98</u>	<u>874 010 719,09</u>
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista	15 632 128,23	15 718 374,70
Kulut muista sijoituksista	475 516 214,02	502 340 465,76
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut	<u>11 755 097,88</u>	<u>17 396 725,49</u>
Yhteensä	502 903 440,13	535 455 565,95
Arvon alentumiset ja poistot		
Arvon alentumiset	268 823 794,77	128 856 954,54
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>490 162,04</u>	<u>436 149,81</u>
Myyntitappiot	42 725 127,36	34 351 818,66
Yhteensä	<u>814 942 524,30</u>	<u>699 100 488,96</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua	<u>129 048 299,68</u>	<u>174 910 230,13</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	<u>129 048 299,68</u>	<u>174 910 230,13</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA
TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT

4. KOKONAISLIIKEKULUT TOIMINNOITTAIN

	<u>2015</u>		<u>2014</u>	
Maksetut korvaukset				
Korvaustoiminnan hoitokulut	8 963 993,99		8 433 918,45	
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	<u>890 973,66</u>	9 854 967,65	<u>869 048,87</u>	9 302 967,32
 Liikekulut		23 485 030,04		25 816 262,83
 Sijoitustoiminnan hoitokulut				
Kulut kiinteistösijoituksista	1 710 882,37		1 755 677,06	
Kulut muista sijoituksista	<u>7 034 113,63</u>	8 744 996,00	<u>7 599 040,04</u>	9 354 717,10
Kokonaisliikekulut yhteensä		<u>42 084 993,69</u>		<u>44 473 947,25</u>

Tuloslaskelman erä Liikekulut

	<u>2015</u>		<u>2014</u>	
Vakuutusten hankintamenot				
Ensivakuutuksen palkkiot	521 552,54		388 123,81	
Muut vakuutusten hankintamenot	<u>4 902 643,91</u>	5 424 196,45	<u>4 778 495,04</u>	5 166 618,85
 Vakuutusten hoitokulut		11 224 299,84		11 978 356,23
 Hallintokulut				
Lakisääteiset maksut				
ETK:n kustannusosuus	1 487 641,36		1 703 859,16	
Oikeushallintomaksu	149 765,34		162 402,42	
Fivan valvontamaksu	<u>98 468,85</u>	1 735 875,55	<u>125 118,54</u>	1 991 380,12
Muut hallintokulut		<u>5 100 658,20</u>		<u>6 679 907,63</u>
Liikekulut yhteensä		<u>23 485 030,04</u>		<u>25 816 262,83</u>

5. HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELIMIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	14 159 197,75	16 408 717,13
Eläkekulut	2 601 840,52	2 869 974,92
Muut henkilösivukulut	752 980,81	812 670,38
Yhteensä	<u>17 514 019,08</u>	<u>20 091 362,43</u>

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Johdon palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja	554 841,56	660 016,80
Hallitus ja hallituksen varajäsenet	242 250,00	235 940,00
Hallintoneuvosto ja neuvottelukunnat	111 890,00	128 210,00
	<u>908 981,56</u>	<u>1 024 166,80</u>

Johdon eläkesitoumukset, rahalainat, vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle, hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenille ja varajäsenille ei ole annettu eläkesitoumuksia tai rahalainaa eikä heidän puolestaan ole annettu vakuuksia tai muita vastuusitoumuksia.

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Henkilöstön keskimääräinen luku	227	252
Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Tilintarkastus	78 000,00	80 000,00
Tilintarkastuslain 1§:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	1 800,00	900,00
Veroneuvonta	1 000,00	20 000,00
Muut palvelut	0,00	59 000,00
	<u>80 800,00</u>	<u>159 900,00</u>

Eteran tilintarkastusyhteisönä toimii Ernst & Young Oy.

6. SIIJOITUKSET

Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2015			2014		
	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistösisjoitukset						
Kiinteistöt	31 233 390,04	31 233 390,04	32 692 902,98	28 131 283,46	28 131 283,46	27 729 860,05
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	173 553 304,17	173 553 304,17	207 806 992,81	163 860 607,74	163 860 607,74	197 905 165,41
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	63 611 362,50	63 611 362,50	116 931 249,44	47 277 941,82	47 277 941,82	97 670 474,24
Muut kiinteistöosakkeet	16 870 101,01	16 870 101,01	19 737 245,67	12 512 208,92	12 512 208,92	16 155 252,72
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	269 571 986,97	269 571 986,97	269 571 986,97	318 600 263,08	318 600 263,08	318 600 263,08
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	2 843 762 050,66	2 843 762 050,66	3 483 970 408,73	2 576 141 819,28	2 576 141 819,28	3 111 879 916,66
Rahoitusmarkkinavälineet	938 763 002,63	938 763 002,63	974 021 153,51	1 041 350 688,73	1 041 350 688,73	1 084 434 576,93
Kiinnelainasaamiset	100 019 415,09	100 019 415,09	100 019 415,09	131 333 502,62	131 333 502,62	131 333 502,62
Muut lainasaamiset	209 078 400,98	209 078 400,98	209 078 400,98	229 445 649,10	229 445 649,10	229 445 649,10
Talletukset	50 039 865,27	50 039 865,27	50 039 865,27	45 165 260,70	45 165 260,70	45 165 260,70
	4 755 899 574,60	4 755 899 574,60	5 523 266 316,73	4 653 215 920,73	4 653 215 920,73	5 319 716 616,79

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno

sisältää korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta

2 727 998,13

1 343 661,09

Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero

767 366 742,13

666 500 696,06

Ei suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostusero

	2015		2014	
	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Muut saamiset				
Maksetut optiopreemiot	31 401 876,51	33 136 018,91	21 575 726,43	30 803 017,73
Muut velat				
Saadut optiopreemiot	-29 756 824,54	-26 535 107,81	-30 148 654,45	-28 997 862,59
Muut siirtosaamiset ja -velat				
Termini-, futuuri-, koronvaihto- ja ym. sopimukset	-18 315 745,16	463 635,05	-52 950 481,73	-16 491 049,66
	-16 670 693,19	7 064 546,15	-61 523 409,75	-14 685 894,52
Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero		23 735 239,34		46 837 515,23
Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero yht.		790 702 760,71		713 129 343,97

7. KIINTEISTÖSIJOITUKSET

Kiinteistösijoitusten muutokset

	2015			2014		
	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyyksiltä	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	Lainasaamiset omistusyhteisyyksiltä
Hankintameno 1.1.	352 014 584,10	318 600 263,08	59 396 695,28	354 656 726,38	273 552 472,94	60 347 207,78
Lisäykset	58 307 313,88	30 706 012,78	0,00	13 824 991,93	64 875 309,76	0,00
Vähennykset	-17 820 663,53	-79 734 288,89	0,00	-16 467 134,22	-19 827 519,62	-950 512,50
Hankintameno 31.12.	392 501 234,45	269 571 986,97	59 396 695,28	352 014 584,10	318 600 263,08	59 396 695,28
Kertyneet poistot 1.1.	-9 098 584,23	-	-	-8 662 434,42	-	-
Tilikauden poistot	-5 590 162,04	-	-	-436 149,81	-	-
Kertyneet poistot 31.12.	-14 688 746,27	-	-	-9 098 584,23	-	-
Arvon alentumiset 1.1.	-91 133 957,93	-	-	-87 853 082,36	-	-
Vähennysten arvonalentumiset	10 973 089,36	-	-	808 666,79	-	-
Tilikauden arvonalentumiset	-15 850 186,42	-	-	-4 089 542,36	-	-
Arvon alentumisten palautukset	3 466 724,53	-	-	0,00	-	-
Arvon alentumiset 31.12.	-92 544 330,46	-	-	-91 133 957,93	-	-
Kirjanpitoarvo 31.12.	285 268 157,72	269 571 986,97	59 396 695,28	251 782 041,94	318 600 263,08	59 396 695,28

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2015	2014
	Jäljellä oleva hankintameno	25 010 768,59
Kirjanpitoarvo	25 010 768,59	21 572 832,28
Käypä arvo	25 130 191,39	21 692 255,08

8. KIINTEISTÖOSAKKEET 31.12.2015	Konsernin omistus- osuus %	Emoyhtiön omistus- osuus %
Saman konsernin yrityksissä		
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 1	51,52	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 2	53,65	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 3	54,34	79,58
Asunto Oy Espoon Matinpuronranta 4	50,80	79,58
Asunto Oy Helsingin Kampin Helmi	100	100
Asunto Oy Helsingin Mänty	100	100
Asunto Oy Kemin Valtakatu 10	67,07	67,07
Asunto Oy Nokian Kissankello	61,83	61,83
Asunto Oy Tornion Länsipiha	100	100
Asunto Oy Turun Kuninkaanlaakson A-talo	82,82	82,82
City Fund Management Kaksi Oy	100	100
City Fund Management Kolme Oy	100	100
City Fund Management Yksi Oy	100	100
Dixin Toimistot Ky	100	100
Dixin Toivo Oy	100	100
Kiinteistö Oy Alvar Aallon katu 3	100	100
Kiinteistö Oy Annalankankaantie 20	100	100
Kiinteistö Oy Espoon Länsiväylänsivu	100	100
Kiinteistö Oy Esterinportti 2	100	100
Kiinteistö Oy Helsingin Ruislintu	100	100
Kiinteistö Oy Helsingin Töölönlahdenkatu 3	100	100
Kiinteistö Oy Hulikanpala	100	100
Kiinteistö Oy Joensuun Rantakylän palvelukoti	100	100
Kiinteistö Oy Jämsän Jämsänkoskentie 25	100	100
Kiinteistö Oy Järvenpään Yhteiskouluntie 13	100	100
Kiinteistö Oy Kuhankeittäjä	100	100
Kiinteistö Oy Kutomotie 16	100	100
Kiinteistö Oy Kutomotie 18	100	100
Kiinteistö Oy Martikaisentien Palvelutalo	100	100
Kiinteistö Oy Meritonttu	100	100
Kiinteistö Oy Oulun Soramäentie 1	100	100
Kiinteistö Oy Spektrin Kvintti	100	100
Kiinteistö Oy Tahkoniemi 1	100	100
Kiinteistö Oy Tikkurilan Toimistokiinteistö 1	100	100
Kiinteistö Oy Tilkan Sairaala	100	100
Kiinteistö Oy Tilkan Viuhka	100	100
Kiinteistö Oy Vega	100	100
Kiinteistö Oy Vänrikinrinne	100	100
Kiinteistöyhtiö Sukkasijoitus Oy	100	100
Loistotoimistot Ky	100	100
Pommisuoja Oy	100	100
Timanttitoimistot Ky	100	100
Tähtitoimistot Ky	100	100

	Konsernin omistus- osuus %	Emoyhtiön omistus- osuus %
8. KIINTEISTÖOSAKKEET 31.12.2015		
Uudet kiinteistöosakkeet konsernissa		
Asunto Oy Olarin Oktaavi	100	100
Asunto Oy Vantaan Osmanheikki	100	100
Kiinteistö Oy Espoon Keilalahti 2 A	100	100
Kiinteistö Oy Espoon Keilalahti 2 B	100	100
Kiinteistö Oy Keskusportti	100	100
Kiinteistö Oy Lappeenrannan Fregatti	100	100
Kiinteistö Oy Olarin Tempo Espoo	100	100
Kiinteistö Oy Skanssinkatu	100	100
Kiinteistö Oy Tilkan Parkki	100	100
Kiinteistö Oy Vantaan Osmankäämi	100	100
Kiinteistöosakeyhtiö Kalasataman Hauki	100	100
Kiinteistöosakeyhtiö Pasilan Extra (Koneharju)	100	100
Kiinteistöosakeyhtiö Pasilan Reservi	100	100
Kiinteistöosakeyhtiö Pasilan Vara (Hub,Rusokallio)	100	100
Myydyt kiinteistöosakkeet konsernista		
Kiinteistö Oy Aallon Huippu	100	0
Kiinteistö Oy Westend-Helmi	100	100
Omistusyhteisyrittäjissä		
Osakkuusyrittäjät		
Asunto Oy Espoon Sellonhuippu	25,50	25,50
Asunto Oy Helsingin Kipparin Klaava	46,27	46,27
Asunto Oy Helsingin Strömbergintie 8	28,09	28,09
Asunto Oy Jyväskylän Assistentti	25,61	25,61
Asunto Oy Jyväskylän Dosentti	44,48	44,48
Asunto Oy Jyväskylän Skuutti	18,50	18,50
Asunto Oy Rovaniemen Pohjanseniorit	44,50	44,50
Asunto Oy Turun Waltter	29,13	29,13
CFI Fund Management I Oy	49,00	49,00
ET-Hoivakiinteistöt Oy	40,00	40,00
Finavo	47,50	47,50
Hypo Fund Management I Oy	43,00	43,00
Hypo Fund Management II Oy	49,00	49,00
Kiinteistö Oy Kauppakeskus Sello	25,50	25,50
Kiinteistö Oy Kipparipari	48,80	48,80
Kiinteistö Oy Selloparkki	25,50	25,50
Kiinteistö Oy Viherlaakson Ostokeskus	29,96	29,96
Leppävaaran Hotellikiinteistö Oy	25,50	25,50
PE-Toimitilat I Ky	49,00	49,00

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo 31.12.2015	Käypä arvo 31.12.2015
Osakkeet				
3STEP IT GROUP OY	Suomi		4 152 016,80	11 808 797,17
ALFA LAVAL AB	Ruotsi	0,01 %	363 907,37	363 907,37
AMER SPORTS OYJ	Suomi	0,24 %	4 108 977,23	7 673 595,78
AMERICAN ELECTRIC POWER	Yhdysvallat	0,00 %	1 219 936,44	1 219 936,44
AMERICAN WATER WORKS CO INC	Yhdysvallat	0,00 %	453 060,57	455 457,52
ANDRITZ AG	Itävalta	0,01 %	339 037,50	339 037,50
AP MOELLER MAERSK A/S B	Tanska	0,03 %	4 023 816,68	4 023 816,68
AQUA AMERICA INC	Yhdysvallat	0,01 %	372 209,15	372 209,15
AREK OY	Suomi	4,41 %	618 520,58	618 520,46
AT+T INC	Yhdysvallat	0,00 %	4 895 485,28	4 895 485,28
BEIJING ENTERPRISES WATER GR	Hongkong	0,01 %	326 016,71	326 016,71
BOLIDEN AB	Ruotsi	0,11 %	4 673 121,52	4 673 121,52
BRIDGESTONE CORP	Japani	0,02 %	3 698 965,71	4 742 902,34
BUNGE LTD	Yhdysvallat	0,05 %	4 214 743,85	4 515 662,59
CANADIAN SOLAR INC	Kanada	0,03 %	382 724,15	459 966,86
CARGOTEC OYJ B SHARE	Suomi	0,11 %	1 324 771,28	2 007 451,50
CARNIVAL CORP	Yhdysvallat	0,02 %	4 955 184,12	5 501 767,04
CATHAY PACIFIC AIRWAYS	Hongkong	0,07 %	4 128 545,84	4 128 545,84
CAVERION CORP	Suomi	0,60 %	736 994,96	6 847 311,84
CENTURYLINK INC	Yhdysvallat	0,03 %	3 581 576,32	3 581 576,32
CHAODA MODERN AGRICULTURE	Hongkong	0,15 %	131 822,68	131 822,68
CHEUNG KONG PROPERTY HOLDING	Hongkong	0,01 %	1 648 737,96	1 648 737,96
CHINA EVERBRIGHT INTL LTD	Hongkong	0,01 %	306 206,21	306 206,21
CHINA LONGYUAN POWER GROUP H	Kiina	0,01 %	323 667,57	323 667,57
CHINA MOBILE LTD	Hongkong	0,00 %	3 841 453,50	5 440 490,83
CISCO SYSTEMS INC	Yhdysvallat	0,00 %	4 787 435,52	4 787 435,52
CK HUTCHISON HOLDINGS LTD	Hongkong	0,01 %	4 914 131,96	5 010 028,21
CONOR SPV II KY (SUPPONOR)	Suomi	7,35 %	70 530,74	70 530,74
CONOR SPV III KY (NEO TECHNOLOGY)	Suomi	6,27 %	2 011 197,39	3 048 704,91
CONSTI YHTIÖT OY	Suomi	6,04 %	4 512 500,00	4 560 000,00
COVANTA HOLDING CORP	Yhdysvallat	0,02 %	351 382,60	351 382,60
COWAY CO LTD	Etelä-Korea	0,01 %	355 705,24	355 705,24
DAIWA HOUSE INDUSTRY CO LTD	Japani	0,03 %	4 122 872,34	5 158 353,02
DANAHER CORP W/D	Yhdysvallat	0,00 %	1 407 011,76	1 407 011,76
DANSKE BANK A/S	Tanska	0,02 %	4 841 140,70	5 448 127,64
DELHAIZE GROUP	Belgia	0,05 %	4 523 140,43	4 938 450,00
DOMINION RESOURCES INC/VA	Yhdysvallat	0,00 %	1 471 822,33	1 471 822,33
DONGFENG MOTOR GRP CO LTD H	Kiina	0,13 %	4 102 488,85	4 607 096,92
DRILLCON AB	Ruotsi	5,38 %	785 815,41	785 815,41
DUKE ENERGY CORP	Yhdysvallat	0,00 %	1 508 636,11	1 540 335,89
EDISON INTERNATIONAL	Yhdysvallat	0,00 %	820 837,45	820 837,45
ELECTRIC POWER DEVELOPMENT C	Japani	0,01 %	382 208,23	398 825,33
ELISA OYJ	Suomi	0,08 %	3 035 382,10	4 567 580,46
ENBRIDGE INC	Kanada	0,00 %	1 218 354,66	1 218 354,66
ENEL GREEN POWER SPA	Italia	0,00 %	354 004,00	354 004,00
ENEL SPA	Italia	0,00 %	1 272 684,00	1 272 684,00
ENGIE	Ranska	0,01 %	5 286 048,00	5 286 048,00
EOG RESOURCES INC	Yhdysvallat	0,01 %	2 902 421,51	3 770 252,42
EREGLI DEMIR VE CELIK FABRIK	Turkki	0,08 %	2 757 657,83	2 757 657,83
ERICSSON LM B SHS	Ruotsi	0,01 %	3 726 558,78	3 726 558,78
ESPERI CARE GROUP OY	Suomi	6,24 %	1 505 790,00	2 090 629,78

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
			31.12.2015	31.12.2015
EVLI BANK PLC	Suomi	0,53 %	228 426,75	277 157,79
EVONIK INDUSTRIES AG	Saksa	0,03 %	4 435 550,00	4 435 550,00
EXELON CORP	Yhdysvallat	0,00 %	1 091 569,83	1 091 569,83
EXILION CAPITAL OY	Suomi	25,50 %	33 252,00	33 252,00
FINAVO OY	Suomi	47,50 %	1 206,50	1 206,50
FINNAIR OYJ	Suomi	0,13 %	520 108,18	885 115,62
FINNPROTEIN OY	Suomi	22,00 %	1,32	1,32
FIRST QUANTUM MINERALS LTD	Kanada	0,01 %	341 997,91	341 997,91
FIRST SOLAR INC	Yhdysvallat	0,01 %	384 146,12	424 236,51
FIT BIOTECH OY	Suomi	2,81 %	0,70	596 860,11
FORTUM OYJ	Suomi	0,14 %	16 858 854,78	16 858 854,78
FUTURICE OY	Suomi	16,63 %	1 958 405,99	2 365 931,66
GAMESA CORP TECNOLOGICA SA	Espanja	0,01 %	354 825,00	354 825,00
GCL POLY ENERGY HOLDINGS LTD	Hongkong	0,01 %	295 594,40	295 594,40
GCL POLY ENERGY HOLDINGS LTD	Hongkong		0,00	2 038,58
GEBERIT AG REG	Sveitsi	0,00 %	533 066,50	533 066,50
GENERAL MOTORS CO	Yhdysvallat	0,01 %	4 119 886,58	4 686 595,20
GLASTON OYJ ABP	Suomi	11,66 %	6 546 432,98	11 183 969,61
GUANGDONG INVESTMENT LTD	Hongkong	0,00 %	375 175,80	375 175,80
HAIER ELECTRONICS GROUP CO	Hongkong	0,06 %	2 166 328,49	3 051 142,32
HALMA PLC	Iso-Britannia	0,01 %	362 591,68	362 591,68
HCA HOLDINGS INC	Yhdysvallat	0,02 %	3 359 061,44	3 912 439,10
HEIDELBERGCEMENT AG	Saksa	0,04 %	3 980 684,35	5 313 000,00
HUANENG RENEWABLES CORP H	Kiina	0,03 %	351 644,51	351 644,51
HUB LOGISTICS FINLAND OY	Suomi	18,00 %	2 343 160,72	3 344 774,22
HUHTAMAKI OYJ	Suomi	0,13 %	3 609 486,50	4 760 499,90
HYDROLINE OY	Suomi	19,00 %	143 830,00	143 830,00
IBERDROLA SA	Espanja	0,02 %	6 444 520,49	6 746 350,00
IDEX CORP	Yhdysvallat	0,01 %	422 041,54	422 041,54
INFINEON TECHNOLOGIES AG	Saksa	0,03 %	3 918 780,00	4 879 800,00
JBS SA	Brasilia	0,05 %	4 108 303,53	4 108 303,53
KEMIRA OYJ	Suomi	0,39 %	5 974 783,69	6 647 801,21
KESKO OYJ B SHS	Suomi	0,10 %	2 035 411,80	2 202 520,00
KINDER MORGAN INC W/I	Yhdysvallat	0,00 %	928 408,72	928 408,72
KINGFISHER PLC	Iso-Britannia	0,04 %	4 529 265,73	4 529 265,73
KONE OYJ B	Suomi	0,06 %	11 084 044,16	11 339 000,00
KONECRANES OYJ	Suomi	0,40 %	5 673 057,65	5 762 602,68
KOREA ELECTRIC POWER CORP	Etelä-Korea	0,02 %	3 783 599,67	4 895 313,63
LAMOR CORPORATION AB	Suomi	10,09 %	1 058 357,84	1 058 357,84
LEMMINKAINEN OYJ	Suomi	1,95 %	5 097 474,78	6 193 934,40
LEVERATOR	Suomi	11,11 %	11 428,60	11 428,60
LG ELECTRONICS INC	Etelä-Korea	0,06 %	4 206 053,47	4 206 053,47
LTC-OTSO OY	Suomi	3,00 %	300,00	300,00
LÄNSI-PASILAN AUTOPAIKAT OY	Suomi	3,82 %	107,64	107,67
MAGNA INTERNATIONAL INC	Kanada	0,02 %	3 723 193,60	3 723 193,60
MARKS + SPENCER GROUP PLC	Iso-Britannia	0,05 %	4 679 367,96	4 679 367,96
MEDIVIDA OY	Suomi	10,01 %	1 004 444,00	1 305 546,05
METSO OYJ	Suomi	0,32 %	9 950 400,00	9 950 400,00
mitsubishi UFJ Financial Gro	Japani	0,01 %	4 274 630,50	4 274 630,50
MIZUHO FINANCIAL GROUP INC	Japani	0,01 %	4 956 346,92	5 016 217,33
MOSAIC CO/THE	Yhdysvallat	0,04 %	3 699 443,78	3 699 443,78
NATIONAL GRID PLC	Iso-Britannia	0,00 %	1 458 870,10	1 458 870,10

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
		osakkeista %	31.12.2015	31.12.2015
NESTE OYJ	Suomi	0,11 %	6 932 997,30	7 460 100,00
NEWICO OY	Suomi	13,00 %	1 150 330,20	1 150 330,20
NEXTERA ENERGY INC	Yhdysvallat	0,00 %	1 508 308,80	1 516 475,86
NIPPON STEEL + SUMITOMO META	Japani	0,02 %	3 871 059,43	3 871 059,43
NIPPON TELEGRAPH + TELEPHONE	Japani	0,01 %	2 566 713,79	5 534 662,79
NITTO DENKO CORP	Japani	0,04 %	3 701 563,30	4 752 836,35
NOKIA OYJ	Suomi	0,05 %	11 448 328,89	12 114 477,50
NOKIAN RENKAAT OYJ	Suomi	0,11 %	3 416 565,44	4 752 423,56
NORDEA BANK AB FDR	Ruotsi	0,02 %	5 984 831,22	6 305 400,00
NORDEX SE	Saksa	0,01 %	374 837,33	387 866,00
NORSK HYDRO ASA	Norja	0,07 %	5 278 740,63	5 278 740,63
OLVI OYJ A SHARES	Suomi	0,70 %	2 603 214,76	2 627 606,22
ORANGE	Ranska	0,01 %	4 952 000,00	4 952 000,00
OUTOKUMPU OYJ	Suomi	0,73 %	5 644 420,36	8 346 028,46
OUTOTEC OYJ	Suomi	0,20 %	1 268 520,00	1 268 520,00
P G + E CORP	Yhdysvallat	0,03 %	5 146 868,48	5 996 487,08
PAJUNIEMI OY	Suomi	5,88 %	0,00	0,00
PANOSTAJA OYJ	Suomi	8,23 %	4 195 115,00	4 195 115,00
PATTERN ENERGY GROUP INC	Yhdysvallat	0,03 %	387 688,23	426 323,12
PEGATRON CORP	Taiwain	0,08 %	4 428 853,78	4 428 853,78
PENNON GROUP PLC	Iso-Britannia	0,01 %	354 779,67	354 779,67
PENTAIR PLC	Iso-Britannia	0,00 %	377 553,32	377 553,32
PERSHING SQUARE HOLDINGS LTD/F	Guernsey	0,31 %	13 955 088,00	13 955 088,00
POSCO	Etelä-Korea	0,03 %	2 902 165,93	2 902 165,93
PPL CORP	Yhdysvallat	0,00 %	980 523,33	980 523,33
PUBLIC SERVICE ENTERPRISE GP	Yhdysvallat	0,00 %	834 591,41	834 591,41
RAISIO OYJ V SHS	Suomi	0,62 %	3 470 016,00	3 470 016,00
RAMIRENT OYJ	Suomi	0,05 %	355 154,62	355 154,62
REVENIO GROUP OYJ	Suomi	3,33 %	657 200,00	7 586 950,00
RIO TINTO PLC	Iso-Britannia	0,01 %	3 366 718,58	3 366 718,58
ROYAL DUTCH SHELL PLC A SHS	Alankomaat	0,00 %	3 490 395,00	3 490 395,00
ROYAL MAIL PLC	Iso-Britannia	0,07 %	4 157 405,80	4 157 405,80
RYANAIR HOLDINGS PLC	Irlanti	0,03 %	3 556 210,33	5 174 568,75
SAMPO OYJ A SHS	Suomi	0,04 %	10 229 694,55	10 819 200,00
SEKISUI HOUSE LTD	Japani	0,05 %	4 963 452,79	5 143 940,32
SEMPRA ENERGY	Yhdysvallat	0,00 %	940 992,64	940 992,64
SEVERN TRENT PLC	Iso-Britannia	0,00 %	346 334,80	346 334,80
SHUNFENG INTERNATIONAL CLEAN	Kiina	0,03 %	304 748,78	304 748,78
SK TELECOM	Etelä-Korea	0,03 %	3 882 179,52	3 882 179,52
SMURFIT KAPPA GROUP PLC	Irlanti	0,08 %	4 505 690,00	4 505 690,00
SOFTBANK GROUP CORP	Japani	0,01 %	4 022 938,39	4 022 938,39
SOLARCITY CORP	Yhdysvallat	0,01 %	296 084,72	468 475,84
SOLVAY SA	Belgia	0,05 %	4 798 462,50	4 798 462,50
SOUTHERN CO/THE	Yhdysvallat	0,00 %	1 525 646,59	1 537 737,73
SRV GROUP OYJ	Suomi	1,09 %	2 035 664,60	2 035 664,60
SSAB AB A SHARES	Ruotsi	0,27 %	2 036 742,44	2 036 742,44
SSE PLC	Iso-Britannia	0,00 %	934 583,39	934 583,39
STAFFPOINT HOLDING OY	Suomi	17,25 %	1 405 190,82	1 405 190,82
STOCKMANN OYJ ABP B SHARE	Suomi	1,55 %	4 012 150,00	4 012 150,00
STORA ENSO OYJ R SHS	Suomi	0,20 %	10 062 826,26	10 062 826,26
SUEZ ENVIRONNEMENT CO	Ranska	0,00 %	361 935,00	361 935,00
SUMITOMO CORP	Japani	0,04 %	4 730 481,02	4 730 481,02

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
			31.12.2015	31.12.2015
SUNPOWER CORP	Yhdysvallat	0,01 %	393 361,80	457 363,20
SUORATYÖ OY	Suomi	19,99 %	143 091,00	143 092,34
SUPPONOR INC	Iso-Britannia	2,35 %	21 147,84	21 147,84
TAALERITEHDAS OYJ B	Suomi	1,17 %	1 210 822,50	1 399 543,80
TAKOMA OYJ	Suomi	0,48 %	20 100,00	20 100,00
TALENOM OYJ	Suomi	17,34 %	2 929 001,00	6 212 975,24
TAYLOR WIMPEY PLC	Iso-Britannia	0,06 %	2 425 511,27	5 290 574,88
TDK CORP	Japani	0,06 %	4 273 913,30	4 273 913,30
TELIASONERA AB	Ruotsi	0,01 %	2 020 480,00	2 020 480,00
THE FOREST COMPANY LIMITED	Guernsey	4,16 %	9 721 686,41	9 721 686,41
TIETO OYJ	Suomi	0,73 %	7 303 828,84	13 352 574,21
TORNATOR OYJ	Suomi	6,25 %	5 000 000,00	28 312 500,00
TOSHIBA CORP	Japani	0,03 %	2 666 160,14	2 666 160,14
TRANSCANADA CORP	Kanada	0,00 %	985 390,58	985 390,58
TRINA SOLAR LTD SPON ADR	Kiina	0,04 %	383 136,49	416 849,82
TUI AG DI	Saksa	0,05 %	4 870 550,00	4 870 550,00
UNITED BANKERS OYJ	Suomi	0,60 %	299 970,00	436 774,50
UNITED UTILITIES GROUP PLC	Iso-Britannia	0,00 %	391 934,36	391 934,36
UPM KYMMENE OYJ	Suomi	0,14 %	8 425 604,05	13 063 127,04
UPONOR OYJ	Suomi	0,30 %	2 399 997,83	3 024 266,52
URSVIKEN GROUP OY	Suomi	13,32 %	319 836,18	319 836,18
VAISALA OYJ A SHS	Suomi	1,30 %	4 521 913,40	4 521 913,40
VALOE OYJ	Suomi	7,38 %	1 209 803,34	1 209 803,34
WARTSILA OYJ ABP	Suomi	0,06 %	4 319 736,01	5 101 101,33
VEOLIA ENVIRONNEMENT	Ranska	0,04 %	4 331 169,13	5 256 127,50
VERBUND AG	Itävalta	0,01 %	165 921,70	165 921,70
VESTAS WIND SYSTEMS A/S	Tanska	0,00 %	637 850,53	667 216,07
WILLIAMS COS INC	Yhdysvallat	0,00 %	754 704,38	754 704,38
VOLVO AB B SHS	Ruotsi	0,03 %	4 542 941,36	4 542 941,36
WPP PLC	Iso-Britannia	0,02 %	4 997 357,21	5 020 211,22
XINYI SOLAR HOLDINGS LTD	Kiina	0,01 %	368 095,06	368 095,06
XYLEM INC	Yhdysvallat	0,01 %	402 369,41	402 369,41
YARA INTERNATIONAL ASA	Norja	0,04 %	4 106 072,48	4 106 072,48
YIT OYJ	Suomi	1,34 %	6 929 653,36	8 908 000,00
Osakkeet yhteensä			533 474 851,83	643 379 231,31
Korkorahastot				
AKTIA EMERGING MARKETS BOND	Suomi		49 251 080,26	49 251 080,26
AVIVA INVESTORS SHORT DURATI	Luxemburg		26 497 373,53	26 616 812,25
AVOCA SECURED FLOATING RATE LO	Irlanti		25 000 000,00	29 842 037,40
BABSON CAPITAL GLOBAL INVESTME	Irlanti		40 000 000,00	40 006 107,35
BLUEBAY FUNDS BLUEBAY INVEST	Luxemburg		96 942 685,76	96 942 685,76
CHEYNE TOTAL RETURN 1 INC. CLA	Irlanti		18 881 449,77	18 881 449,77
ISHARES CORPORATE BOND UCITS	Irlanti		90 334 742,42	90 334 742,42
ISHARES JP MORGAN EMERGING M	Irlanti		41 354 774,12	41 354 774,12
MERCER CASH BALANCE	Irlanti		1 047 501,55	1 047 501,55
MERCER MFAH STONE HARBOR	Irlanti		11 252,16	11 911,00
MERCER MFAS INVESTEC	Irlanti		2 960,00	5 957,45
MERCER MFAW FRANKLIN TEMPLETON	Irlanti		99 368 863,10	118 311 203,00
MERCER MFAX BNY MELLON	Irlanti		44 946 019,02	48 248 346,41
MERCER MFAY GLOBAL EVOLUTION	Irlanti		198 171 606,76	211 472 907,04
MERCER MFBQ BLACKROCK	Irlanti		77 413 303,17	80 213 333,52

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
		osakkeista %	31.12.2015	31.12.2015
MERCER MJHI GBL EV FRONTIER	Irlanti		26 075 247,45	26 075 247,45
MJGA INSIGHT SECURED FINANCE	Irlanti		99 750 000,00	99 750 000,00
MUZINICH SHORT DURATION HIGH Y	Irlanti		24 415 463,00	26 280 187,78
NATIXIS LOOMIS SAYLES SENIOR L	Luxemburg		21 121 418,47	27 353 025,07
NORTHERN STAR ENHANCED FIXED	Luxemburg		10 153 030,97	11 608 520,65
PARVEST CONVERTIBLE BOND WORLD	Luxemburg		20 000 000,00	25 491 014,76
Korkorahastot yhteensä			1 010 738 771,51	1 069 098 845,01
Osakerahastot				
CSOP FTSE CHINA A50 ETF	Hongkong		2 958 006,40	3 090 721,38
DANSKE INVEST FINNISH INSTITUT	Suomi		25 000 000,00	29 184 438,81
DANSKE INVEST FINNISH SMALL CA	Suomi		20 328 974,97	34 140 872,67
EQ KEHITTYVAT MARKKINAT OSINKO	Suomi		13 358 748,27	14 785 468,16
FENNICA PREMISES	Suomi		26 425 000,00	28 070 628,72
FOURTON TEMPO	Suomi		10 000 000,00	13 225 000,00
ISHARES FTSE A50 CHINA INDEX E	Hongkong		3 017 194,05	3 077 212,36
ISHARES MSCI BRAZIL CAPPED ETF	Yhdysvallat		7 593 331,20	7 593 331,20
KJK FUND II BALKAN	Luxemburg		4 641 927,06	7 265 195,50
KJK MANAGEMENT S.A	Luxemburg		4 576 005,55	7 124 977,14
MARKET VECTORS GOLD MINERS ETF	Yhdysvallat		23 905 952,00	23 905 952,00
MERCER MFAI ACADIAN	Irlanti		42 614 383,20	82 289 929,45
MERCER MFAJ WILLIAM BLAIR	Irlanti		0,00	0,00
MERCER MFAL OSHAUGHNESSY AM	Irlanti		46 582 805,67	85 715 922,52
MERCER MGE5 HSCP	Irlanti		140,00	2 102,91
MERCER MGE6 DANSKE CAPITAL	Irlanti		60 000 000,00	113 877 788,40
MERCER MGE7 ODEY	Irlanti		50 000 000,00	88 811 697,50
NORTHERN STAR OPPORTUNITIES FU	Luxemburg		36 180 863,06	36 180 863,06
SCHRODER INTERNATIONAL SELECTI	Luxemburg		22 463 496,82	36 908 659,21
TAALERITEHDAS TROIKA EQUITY FU	Suomi		8 729 822,83	8 729 822,83
UB ASIA REIT PLUS	Suomi		5 000 000,00	6 512 381,16
UB EMERGING MARKETS INFRA FUND	Suomi		6 761 863,14	7 967 972,98
UB EUROPEAN REIT FUND	Suomi		9 999 761,36	13 624 035,63
UB REAL REIT	Suomi		5 000 000,00	6 744 375,00
Osakerahastot yhteensä			435 138 275,58	658 829 348,59
Pääomarahastot				
ACCESS CAPITAL LP II A	Guernsey		108 192,35	108 192,35
ACCESS CAPITAL LP II B	Guernsey		151 764,39	151 764,39
ADELIS EQUITY PARTNERS FUND I AB	Ruotsi		5 017 846,45	5 017 846,45
AMANDA III EASTERN PRIVATE EQUITY L.P.	Suomi		6 189 386,91	6 992 874,55
AMANDA V EAST L.P.	Suomi		1 806 697,11	1 806 697,11
AMBER TRUST II S.C.A.	Luxemburg		3 135 553,33	5 251 769,63
ARMADA MEZZANINE FUND II KY	Suomi		716 453,76	716 453,76
BLUEBAY DIRECT LENDING FUND II SLP	Luxemburg		9 333 476,12	9 333 476,12
CAPMAN MEZZANINE IV L.P.	Guernsey		43 800,20	43 800,20
CAPMAN TECHNOLOGY FUND 2007 L.P.	Guernsey		1 497 258,60	1 497 258,60
CHICAGO GROWTH PARTNERS II, LP	Yhdysvallat		11 043 258,97	17 576 612,65
CONOR TECHNOLOGY FUND I KY	Suomi		5 664 978,31	5 813 525,37
CONOR TECHNOLOGY FUND II KY	Suomi		5 448 104,32	5 448 104,32
CRESCENT MEZZANINE PARTNERS VIC, LP	Yhdysvallat		8 797 957,74	10 476 871,99
CROWN EUROPEAN BUYOUT OPPORTUNITIES II PLC	Irlanti		12 247 793,11	14 099 304,24
CROWN GLOBAL SECONDARIES II PLC	Irlanti		1 104 219,44	9 689 780,66

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
		osakkeista %	31.12.2015	31.12.2015
CROWN OPPORTUNITIES FUND KY	Suomi		4 803 960,20	13 272 626,24
EMERALD HILL CAPITAL PARTNERS II L.P.	Japani		14 958 225,01	28 310 810,71
ENHANCED EQUITY FUND II, L.P.	Yhdysvallat		7 296 877,21	7 823 028,08
EQVITEC TEKNOLOGIARAHASTO I KY	Suomi		0,27	0,27
ESSEDEL RUSSIA OPPORTUNITY FUND KY	Suomi		2 434 943,49	2 434 943,49
EURO CHOICE II (JERSEY) LP	Jersey		1 494 793,37	1 633 662,66
EURO CHOICE IV LP	Jersey		6 622 616,36	9 321 763,00
EXILION REAL ESTATE I KY	Suomi		12 961 913,49	12 961 913,49
FINNMEZZANINE RAHASTO III A KY	Suomi		91 137,69	193 116,03
FINNVENTURE RAHASTO V KY	Suomi		445,63	12 341,00
GREENSPRING GLOBAL PARTNERS IV (OFFSHORE), L.P.	Yhdysvallat		6 343 129,71	29 266 205,82
GREENSPRING SPV IV, L.P.	Yhdysvallat		2 115 920,05	2 905 530,99
H.I.G. BAYSIDE LOAN OPPORTUNITY CAYMAN FUND II, L.P.	Yhdysvallat		6 085 792,05	6 085 792,05
INDUSTRI KAPITAL 2007 GP L.P.	Ruotsi		6 088 578,53	6 088 578,53
INNKAP 4 PARTNERS LP	Guernsey		6 009 935,34	6 009 935,34
INVENI LIFE SCIENCES FUND I KY	Suomi		1 919 560,99	1 919 560,99
INVENI SECONDARIES FUND II KY	Suomi		52 738,52	52 738,52
IPR.VC FUND I KY	Suomi		78 337,54	78 337,54
KASVURAHASTOJEN RAHASTO KY	Suomi		1 091 983,64	1 333 171,16
KKR MEZZANINE PARTNERS I L.P.	Yhdysvallat		6 417 819,96	6 417 819,96
MACQUARIE EUROPEAN INFRASTRUCTURE FUND II	Iso-Britannia		17 129 038,50	24 232 844,73
MB EQUITY FUND II KY	Suomi		0,00	0,00
MB EQUITY FUND III KY	Suomi		612,00	612,00
MB EQUITY FUND IV KY	Suomi		6 022 914,33	8 429 923,86
MB MEZZANINE FUND II KY	Suomi		0,00	0,00
MIDINVEST FUND II KY	Suomi		361 795,83	361 795,83
MIDINVEST FUND PH I KY	Suomi		36 779,85	36 779,85
MINT CAPITAL II L.P.	Venäjä		739 296,67	739 296,67
MORGAN STANLEY GLOBAL DISTRESSED OPPORTUNITIES FUND L.P.	Cayman-saaret		3 536 712,09	13 765 106,35
NORDIC MEZZANINE FUND II LP	Iso-Britannia		1 080 169,16	1 080 169,16
NORDIC MEZZANINE FUND III LP	Iso-Britannia		8 107 955,97	8 107 955,97
NORTH HAVEN INFRASTRUCTURE PARTNERS II	Luxemburg		3 283 702,60	3 787 073,94
PARTNERS GROUP ASIA PACIFIC 2007, L.P.	Iso-Britannia		7 236 155,89	9 138 367,96
PARTNERS GROUP DIRECT EQUITY 2016 (EUR), L.P. INC.	Guernsey		1 000 000,00	1 000 000,00
PARTNERS GROUP DIRECT INVESTMENTS 2012 (EUR), L.P. INC.	Iso-Britannia		10 329 196,54	13 304 614,57
PERMIRA CREDIT SOLUTIONS II SENIOR L.P.1	Guernsey		10 253 470,50	10 253 470,50
PORTFOLIO ADVISORS PRIVATE EQUITY FUND IV OFFSHORE	Cayman-saaret		7 663 870,41	12 687 887,00
POWER FUND II KY	Suomi		1 709 608,60	1 709 608,60
RCP FUND IX, LTD	Cayman-saaret		569 443,37	569 443,37
RCP FUND V FEEDER, LTD	Cayman-saaret		5 690 449,14	5 913 991,64
RCP FUND VI FEEDER, LTD	Cayman-saaret		6 414 941,17	7 549 128,75
RCP FUND X, LP	Yhdysvallat		45 926,33	45 926,33
RCP SECONDARY OPPORTUNITY FUND II, LP	Yhdysvallat		5 769 312,11	5 780 494,61
RCPDIRECT II, LP	Cayman-saaret		1 065 838,44	1 065 838,44
SAPPHIRE (PCC) LIMITED -SAPPHIRE IV CELL	Guernsey		7 043 660,47	7 043 660,47
SELECTED PRIVATE EQUITY FUNDS I KY	Suomi		9 109 184,75	10 618 731,52
SELECTED PRIVATE EQUITY FUNDS II KY	Suomi		2 530 852,76	2 530 852,76
SENTICA BUYOUT III KY	Suomi		5 175 832,05	8 509 388,79
SENTICA BUYOUT IV KY	Suomi		4 802 384,00	5 613 525,87
SENTICA KASVURAHASTO II KY	Suomi		1 128 200,55	1 128 200,55
SENTICA TERVEYTEKNOLOGIA I KY	Suomi		53 056,09	53 056,09
SEP III L.P.	Iso-Britannia		9 480 667,33	26 500 939,06

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
		osakkeista %	31.12.2015	31.12.2015
SOVEREIGN CAPITAL LP III	Iso-Britannia		7 917 936,61	13 863 529,09
SPONSOR FUND III KY	Suomi		2 290 699,14	2 290 699,14
SPONSOR FUND IV KY	Suomi		1 828 550,10	1 828 550,10
STERLING CAPITAL PARTNERS III, L.P.	Yhdysvallat		9 831 859,74	16 545 228,07
SUPERHERO VENTURE FUND 2015 KY	Suomi		23 110,88	23 110,88
SYNTAXIS MEZZANINE FUND I L.P.	Guernsey		2 825 768,83	2 825 768,83
SYNTAXIS MEZZANINE FUND II L.P.	Guernsey		9 794 864,87	10 381 969,07
TARGET PARTNERS FUND II GMBH & CO. KG	Iso-Britannia		6 518 893,81	6 518 893,81
TCW/CRESCENT MEZZANINE PARTNERS IVB L.P.	Yhdysvallat		1 354 285,41	1 354 285,41
TCW/CRESCENT MEZZANINE PARTNERS V L.P.	Yhdysvallat		4 981 571,61	6 224 641,21
THE RESOLUTE FUND II, L.P.	Yhdysvallat		11 253 256,98	13 192 650,44
UOB PORTFOLIO ADVISORS PAN ASIA SELECT FUND, L.P.	Cayman-saaret		3 793 699,13	10 393 321,37
VAAKA PARTNERS BUYOUT FUND II KY	Suomi		5 421 539,32	5 630 480,02
VERDANE CAPITAL VII K/S	Ruotsi		1 750 696,63	7 213 622,93
VERDANE ETF III SPV	Tanska		1 430 150,19	1 430 150,19
Pääomarahastot yhteensä			367 563 360,93	521 421 794,10
Kiinteistörahastot				
ABERDEEN PROPERTY FUND FINLAND I KY	Suomi		8 877 531,00	8 877 531,00
AMBERIA KY	Suomi		4 108 240,00	4 253 692,24
CAPMAN NORDIC REAL ESTATE FCP-SIF	Suomi		7 873 460,60	8 488 984,13
CAPMAN REAL ESTATE I KY	Suomi		4 868 616,62	4 868 616,62
CAPMAN REAL ESTATE II KY	Suomi		10 471 514,00	12 475 102,07
DASOS TIMBERLAND FUND II	Suomi		11 463 985,27	11 463 985,27
EPI HEALTHCARE I KY	Suomi		20 000 000,00	24 638 460,00
EPI RUSSIA I KY	Suomi		3 307 331,61	3 307 331,61
EQ LIIKEKIINTEISTOT	Suomi		3 120 184,68	3 425 332,99
ICECAPITAL ASUNTO 2012 KY	Suomi		27 808 820,39	27 808 820,39
ICECAPITAL ASUNTO 2015 KY	Suomi		6 444 401,70	6 444 401,70
ICECAPITAL HOUSING FUND II KY	Suomi		10 000 000,00	15 476 830,00
ICECAPITAL HOUSING FUND III KY	Suomi		19 706 203,78	23 166 908,76
ICECAPITAL HOUSING FUND IV KY	Suomi		145 421,87	145 421,87
ICECAPITAL SAINT PETERSBURG RESIDENTAL FUND I KY	Suomi		1 619 721,36	1 619 721,36
KAUPPAKESKUSKIINTEISTÖT FEA KY	Suomi		37 467 493,34	37 467 493,34
NEGAWATT ENERGIA TEHOKKUUSRAHASTO 2 KY	Suomi		1 604 525,57	1 604 525,57
SUOMEN OSATONTTI II KY	Suomi		22 050 000,00	22 865 188,50
SUOMEN OSATONTTI KY	Suomi		34 400 000,00	39 157 107,20
TREVIAN CARE I KY	Suomi		69 346,05	89 590,73
TREVIAN CARE II KY	Suomi		8 886 319,58	9 161 857,69
UB NORTH AMERICA REIT	Suomi		10 000 000,00	10 870 000,00
VTBC-ASHMORE REAL ESTATE PARTNERS I, LP	Suomi		3 129 522,00	3 197 999,07
Kiinteistörahastot yhteensä			257 422 639,41	280 874 902,10
Hedge fund rahastot				
ARTEMIS HOLDING FIXED INCOME PLUS	Cayman-saaret		96 822,29	96 822,29
ATLAS ENHANCED FUND LTD	Yhdysvallat		21 465 305,45	22 417 022,72
BH GLOBAL LTD	Guernsey		70 656,05	97 659,12
D.E. SHAW COMPOSITE	Cayman-saaret		21 315 717,40	42 275 340,63
D.E. SHAW TERRELLA FUND L.P.	Cayman-saaret		23 438,42	157 187,82
DAVIDSON KEMPNER DISTRESSED OP	Cayman-saaret		18 876 832,01	22 255 176,17
EDEN ROCK FINANCE MASTER LIMITED	Neitsytsaaret		0,10	0,15
ESTLANDER + PARTNERS CAYMAN SP	Cayman-saaret		8 180 542,88	8 180 542,88

9. OSAKKEET JA OSUUDET

Arvopaperi	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
			31.12.2015	31.12.2015
ESTLANDER AND PARTNERS	Suomi		9 328 193,24	9 328 193,24
GCI JAPAN HYBRIDS CLASS C	Japani		19 128 899,37	25 369 958,08
GLOBAL OPPORTUNITES OFFSHORE	Cayman-saaret		19 230 769,29	26 927 264,00
GOTTEX ABI FUND LIMITED CLASS EUR	Cayman-saaret		0,19	0,19
ILS PROPRETY + CASUALTY	Cayman-saaret		3 742 671,85	3 907 963,71
ILS SPC ILS D03 (USD) 2014	Cayman-saaret		392 946,40	609 354,51
ILS SPC ILS D03(USD)	Cayman-saaret		559 174,75	899 750,04
KING STREET CAPITAL, LTD. HEDGE FUNDS	Yhdysvallat		50 729,92	92 981,32
MADISON NICHE ASSETS FUND LTD	Bermuda		26,94	26,94
MADISON NICHE OPP FUND LTD	Bermuda		31,71	31,71
MANAGED INVESTMENTS PCC LTD	Guernsey		5 000 000,00	7 447 416,48
MILLENNIUM INTERNATIONAL LTD	Yhdysvallat		21 734 850,45	24 172 872,38
MORGAN STANLEY HEDGE FUNDS	Cayman-saaret		1 911,84	159 045,47
MT. LOGAN RE LTD SERIES 8	Bermuda		12 468 315,01	16 138 836,10
MT. LOGAN RE LTD SERIES 3	Bermuda		13 030 259,16	19 497 647,80
NORDKINN FIXED INCOME MACRO FD	Ruotsi		10 057 391,00	11 055 746,77
OZ OVERSEAS FUND II, LTD	Cayman-saaret		117 204,24	117 204,24
R2 CRYSTAL FUND	Irlanti		489 294,79	1 070 369,68
SCHRODER GAIA CAT BOND	Luxemburg		20 000 000,00	24 957 800,00
SPINNAKER GBL SPECIAL SIT FUND	Cayman-saaret		14 062 166,67	14 062 166,67
STRATUS FEEDER LTD CLASS E	Neitsytsaaret		20 000 000,00	29 071 906,53
Hedge fund rahastot yhteensä			239 424 151,42	310 366 287,64
Osakkeet ja osuudet yhteensä			2 843 762 050,66	3 483 970 408,73

10. LAINASAAMISET

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Lainasaamiset eriteltynä vakuuden mukaan		
Pankkitakaus	59 635 084,31	82 241 250,39
Takausvakuutus	16 920 004,00	20 337 016,00
Muu vakuus	73 425 242,75	76 242 796,09
Ei vakuudelliset	59 098 069,92	50 624 586,62
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>209 078 400,98</u>	<u>229 445 649,10</u>

Eläkelainasaamisten yhteismäärä		
Kiinnelainasaamiset	1 871 468,00	2 321 290,00
Muut lainasaamiset	98 147 947,09	129 012 212,62
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>100 019 415,09</u>	<u>131 333 502,62</u>

Lainasaamiset takuuosuuden omistajilta		
Lainasaamiset takuuosuuden omistajilta	<u>24 281 575,00</u>	<u>27 007 289,00</u>

Laina-aika on enintään 10 vuotta ja korko on sidottu joko kiinteään tai vaihtuvaan TyEL-lainakorkoon. Kaikille lainoille on annettu vakuus.

Lähipiirilainat ja -liiketoimet		
Konserniin kuuluville yhtiöille myönnetyt lainat	269 571 986,97	318 600 263,08
Osakkuusyrityksille myönnetyt lainat	59 396 695,28	59 396 695,28
Muille lähipiiriin kuuluville yrityksille myönnetyt lainat	210 000,00	16 645 255,20
	<u>329 178 682,25</u>	<u>394 642 213,56</u>

Konsernilainojen laina-aika on enintään 10 vuotta ja korko sidottu kiinteään korkoon. Osakkuusyrityslainojen laina-aika on 5-10 vuotta, ja lainan korko on 12 kk:n euribor tai kiinteä korko. Muiden lähipiiriin kuuluvien yritysten lainojen laina-aika on 5 vuotta ja lainan korko on kiinteä.

Yhtiöllä ei ole vastuita eikä vastuusitoumuksia vakuutusyhtiön lähipiiriin kuuluville. Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
11. SAAMISET		
Muut saamiset muilta		
Ennakkomaksut	79 549 937,16	79 125 500,91
Sijoitusvakuudet	4 030 000,00	21 510 000,00
Sijoitusjohdannaiset	45 050 829,83	43 900 018,80
Muut sijoitussaamiset	2 448 824,27	34 792 052,57
Muut saamiset	764 960,68	39 575,56
	<u>131 844 551,94</u>	<u>179 367 147,84</u>

12. AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN MUUTOKSET

	2015			2014		
	Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	Kalusto	Yhteensä	Aineettomat oikeudet ja pitkävaikutteiset menot	Kalusto	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	24 094 131,43	12 762 149,45	36 856 280,88	19 826 280,35	12 897 378,12	32 723 658,47
Lisäykset	8 144 567,17	1 571 696,57	9 716 263,74	4 267 851,08	519 924,95	4 787 776,03
Vähennykset	0,00	-324 233,00	-324 233,00	0,00	-655 153,62	-655 153,62
Hankintameno 31.12.	32 238 698,60	14 009 613,02	46 248 311,62	24 094 131,43	12 762 149,45	36 856 280,88
Kertyneet poistot 1.1.	-12 149 117,40	-11 630 360,62	-23 779 478,02	-10 285 897,55	-11 518 816,90	-21 804 714,45
Vähennysten kertyneet poistot	0,00	179 292,62	179 292,62	0,00	319 429,98	319 429,98
Tilikauden poistot	-1 818 450,06	-492 199,51	-2 310 649,57	-1 863 219,85	-430 973,70	-2 294 193,55
Kertyneet poistot 31.12.	-13 967 567,46	-11 943 267,51	-25 910 834,97	-12 149 117,40	-11 630 360,62	-23 779 478,02
Kirjanpitoarvo 31.12.	18 271 131,14	2 066 345,51	20 337 476,65	11 945 014,03	1 131 788,83	13 076 802,86

13. OMA PÄÄOMA

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Oman pääoman muutokset		
Pohjarahasto	5 000 000,00	5 000 000,00
Takuupääoma	<u>112 000,00</u>	<u>112 000,00</u>
	5 112 000,00	5 112 000,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio 1.1.	46 086 995,68	43 809 014,93
Jaettu takuupääomalle korkoa	-6 439,64	-6 019,25
Siirto hallituksen käyttövaroihin	<u>-40 000,00</u>	<u>-40 000,00</u>
	46 040 556,04	43 762 995,68
Tilikauden voitto/tappio	<u>2 880 000,00</u>	<u>2 324 000,00</u>
	48 920 556,04	46 086 995,68
Oma pääoma yhteensä 31.12.	<u>54 032 556,04</u>	<u>51 198 995,68</u>

Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen

Takuupääoman merkitsemiseen liittyneiden ehtojen mukaan takuupääomalle maksetaan korkoa merkittyjen takuuosuuksien mukaisessa suhteessa. Takuuosuuksilla on yhtäläiset oikeudet yhtiön varoihin sekä voitonjakoon.

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Takuuosuuden omistajien osuus:		
Takuupääoma	112 000,00	112 000,00
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	7 419,92	6 439,67
Vakuutuksenottajien osuus ehdotetun voitonjaon jälkeen	<u>53 913 136,12</u>	<u>51 080 556,01</u>
	<u>54 032 556,04</u>	<u>51 198 995,68</u>
Voitonjakokelpoiset varat		
Tilikauden voitto/tappio	2 880 000,00	2 324 000,00
Edellisten tilikausien voitto/tappio	<u>46 040 556,04</u>	<u>43 762 995,68</u>
	48 920 556,04	46 086 995,68

14. VAKUUTUSTEKNINEN VASTUUVELKA

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	2 468 870 635,80	2 432 178 628,02
Osittamaton lisävakuutusvastuu	-308 353 052,34	-130 832 615,56
Ositettu lisävakuutusvastuu	10 232 706,76	8 051 711,66
Osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu	<u>223 593 697,26</u>	<u>162 958 926,91</u>
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	<u>2 394 343 987,48</u>	<u>2 472 356 651,03</u>
 Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	2 217 437 309,61	2 130 727 081,10
Tasointumäärä	<u>594 903 872,38</u>	<u>592 411 751,59</u>
Korvausvastuu yhteensä	<u>2 812 341 181,99</u>	<u>2 723 138 832,69</u>
 Vakuutustekninen vastuuelka yhteensä	<u><u>5 206 685 169,47</u></u>	<u><u>5 195 495 483,72</u></u>

15. VELAT

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Muut velat muille		
Ennakkonpidätys- ja sosiaaliturvamaksuvelka	14 880 886,10	14 850 885,41
Arvonlisäverovelka	0,00	639 180,78
Ostovelat	4 250 383,50	4 387 885,08
Sijoitussidonnaiset	47 373 665,71	56 256 539,81
Muut sijoitusvelat ja ennakkomaksut	1 034 985,80	16 725 690,83
Muut velat	<u>146 226,08</u>	<u>6 271,72</u>
	<u><u>67 686 147,19</u></u>	<u><u>92 866 453,63</u></u>

16. SIIRTOVELAT

Muut siirtovelat		
Palkat sosiaalikuluihin	3 226 466,87	3 046 483,60
Sijoitusjohdannaiset	28 477 857,31	68 226 881,43
Muut siirtovelat	<u>328 391,94</u>	<u>326 253,30</u>
	<u><u>32 032 716,12</u></u>	<u><u>71 599 618,33</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA
TASEEN LIITETIEDOT

VAKAVARAIUUSPÄÄOMA 31.12., milj.€	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Oma pääoma (takuupääoma, pohjarahasto sekä tilikauden ja edellisten tilikausien voitto/tappio)	54,0	51,2
Osittamaton lisävarausvastuu	-308,4	-130,8
Tilinpäätössiirtojen kertymä (Vapaaehtoiset varaukset ja kertynyt poistoero)	0,5	0,3
Omaisuuksien käyppien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	790,7	713,1
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	0,0	0,0
Aineettomat hyödykkeet	-18,3	-12,0
Tasoituspääoman vakavaraisuuspääomaan luettava osa	<u>232,6</u>	<u>239,0</u>
	<u>751,2</u>	<u>860,8</u>
TVYL 17§:n vähimmäispääomavaatimus	178,3	174,7
Tasoituspääoman vakuutustekniseen vastuuelkaan luettava osa	362,3	353,5

VAKAVARAIUUS

Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat prosentteina vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuelasta

	2015	2014	2013	2012	2011
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	10,1	10,3	8,7	6,4	6,5
Vakavaraisuuspääoman enimmäismäärä ¹⁾	40,6	41,2	34,8	25,4	26,0
Vakavaraisuuspääoma ennen tasoituspääomaa ²⁾	9,8	12,2	11,0		
Vakavaraisuusomapääoma (vakavaraisuusaste) ³⁾	14,2	16,9	15,4	21,3	15,7

1) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoman enimmäismäärä.

2) Ilmoitetaan vuodesta 2013 lähtien

3) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoma laskettuna kunakin ajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

ARVOPAPERILAINAUS, VAKUUDET, VASTUUT JA VASTUUSITOUMUKSET

ARVOPAPERILAINAUS	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Lainaksi annetut arvopaperit		
Pörssiosakkeet ja -osuudet	0 kpl	0
Jäljellä oleva hankintameno	0,00	0,00
Käypä arvo	0,00	0,00
Lainaksi otetut arvopaperit		
Pörssiosakkeet	0 kpl	0
Jäljellä oleva hankintameno	0,00	0,00
Käypä arvo	0,00	0,00

Lainaustoiminnan vakuutena on rahavakuustili, joka kattaa lainassa olevien arvopapereiden käyvän arvon. Lainaksi annetut/otetut osakkeet ja osuudet ovat pörssissä noteerattuja. Kaikki lainat ovat alle vuoden mittaisia ja milloin tahansa keskeytettävissä.

VAKUUDET

Omasta puolesta annetut vakuudet

Johdannaiskaupan vakuudeksi annetut pantit		
Arvopaperit	128 593 735,65	228 152 540,98
Käteinen ¹⁾	16 257 313,55	25 311 338,73
	<u>144 851 049,20</u>	<u>253 463 879,71</u>

¹⁾ Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrossa vakuudeksi annetut käteisvakuudet 4 030 000,00 € sisältyvät tase-erään muut saamiset.

Rahoitusvakuuslain mukaisessa siirrossa vakuudeksi saadut käteisvakuudet 14 130 000,00 € sisältyvät tase-erään muut velat.

VASTUUSITOUMUKSET	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Sijoitussitoumukset		
Keskeneräisten rakennuskohteiden maksamattomat urakkaerät	55 350 227,00	29 690 430,59
Sitouduttu merkitsemään pääomarahastojen osuuksia	358 546 858,33	264 794 589,59
Sitouduttu merkitsemään osakkeita ja rahasto-osuuksia	8 293 102,80	9 270 921,96
Myönnetty nostamattomat antolainat		
Konsernilainat	35 081 510,99	58 306 018,49
Muut sijoituslainat	13 675 006,69	5 730 119,69
	<u>470 946 705,81</u>	<u>367 792 080,32</u>

Arvonlisäverovastuu

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera kuuluu LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiön muodostamaan ALV 13 a §:n mukaiseen verovelvollisuusryhmään. AVL 13 b §:n mukainen verovelvollisuusryhmän ilmoitus- ja tilitysvetollinen on LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö. Tilinpäätöksessä 31.12. verovelvollisuusryhmän ALV-velka verottajalle on n. 3,4 miljoonaa euroa. Eteran osuus ALV- velasta on n. -0,2 miljoonaa euroa. AVL 188 §:n mukaan kaikki verovelvollisuusryhmän jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa ryhmän verosta.

MUUT VASTUUSITOUMUKSET

Johdannaissopimukset		<u>31.12.2015</u>	<u>31.12.2014</u>
Korkojohdannaiset			
Optiosopimukset	ostetut		
	kohde-etuuden arvo	-	429 858 286,08
	käypä arvo	-	23 159 339,30
	asetetut		
	kohde-etuuden arvo	-	-591 072 857,60
	käypä arvo	-	-24 398 520,69
Koronvaihtosopimukset	kohde-etuuden arvo	-108 576 000,03	-87 989 088,40
	käypä arvo	-1 309 142,56	-6 093 896,36
Valuuttajohdannaiset			
Termiini- ja futuurisopimukset	kohde-etuuden arvo	-1 334 076 755,98	-739 580 643,02
	käypä arvo	923 105,72	-11 000 434,06
Optiosopimukset	ostetut		
	kohde-etuuden arvo	1 173 458 358,21	294 140 686,06
	käypä arvo	17 751 018,91	1 693 512,03
	asetetut		
	kohde-etuuden arvo	-789 778 358,15	-128 858 286,08
	käypä arvo	-10 005 107,81	-1 624 258,70
Osakejohdannaiset			
Termiini- ja futuurisopimukset	kohde-etuuden arvo	-74 772 454,41	-84 806 399,43
	käypä arvo	881 169,90	603 280,76
Optiosopimukset	ostetut		
	kohde-etuuden arvo	-555 478 400,00	-1 021 026 531,12
	käypä arvo	15 385 000,00	5 950 166,40
	asetetut		
	kohde-etuuden arvo	0,00	1 021 026 531,12
	käypä arvo	-16 530 000,00	-2 975 083,20
Muut johdannaissopimukset			
Muut	kohde-etuuden arvo	-4 559 852,27	-
	käypä arvo	-31 498,01	-

Käyvän arvon määrittäminen on käytetty listattujen johdannaisten osalta pörssissä noteerattua hintaa OTC- johdannaisten osalta on käytetty riippumattoman ulkopuolisen palveluntarjoajan hintoja, jotka on laskettu yleisillä arvostusmalleilla käyttäen tilinpäätöshetken markkinainformaatiota, kuten korkokäyriä ja valuuttakursseja. Kohde-etuuden arvot ovat deltakorjaamattomia lukuja.

TUNNUSLUVUT

Tiivistelmä tunnusluvuista	2015	2014	2013	2012	2011
Vakuutusmaksutulo, milj.€	680	679	659	643	614
Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset, milj.€ ¹⁾	762	764	740	702	692
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in, milj.€	211	346	13	521	-125
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle, %	3,7	6,3	0,2	9,9	-2,3
Liikevaihto, milj.€	812	858	569	1 011	690
Kokonaisliikekulut, milj.€	42	44	59	47	47
Kokonaisliikekulut % liikevaihdosta	5,2	5,1	10,4	4,6	6,9
Hoitokustannustulolla katetut liikekulut, milj.€	30,7	32,3	47,0	35,6	36,4
Osuus TyEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta, %	1,1	1,1	1,7	1,3	1,3
Kokonaistulos, milj.€	-69	126	-253	306	-283
Vastuuvelka, milj.€	5 207	5 195	5 145	5 372	5 110
Vakavaraisuuspääoma, milj.€	751	861	765	1 026	738
% vastuuvasta ²⁾	14,2	16,9	15,4	21,3	15,7
suhteessa vakavaraisuusrajaan	1,4	1,6	1,8	3,4	2,4
Tasoituspääoma, milj.€	595	592	576	576	582
Eläkevarat, milj.€ ³⁾	5 997	5 909	5 688	5 811	5 390
Siirto asiakashyvityksiin, % TyEL-palkkasummasta	0,39	0,30	0,22	0,31	0,22
TyEL-palkkasumma, milj.€	2 633	2 698	2 723	2 652	2 647
YEL-työtulosumma, milj.€	163	137	120	109	89
TyEL-vakuutuksia ⁴⁾	24 500	16 300	16 400	17 500	18 500
TyEL-vakuutettuja ⁵⁾	200 000	203 000	206 000	206 000	214 000
YEL-vakuutuksia	8 964	7 529	6 700	6 400	5 854
Eläkkeensaajia	138 117	141 202	144 527	147 166	150 076

¹⁾ Tulolaskelman maksetut korvaukset ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitoiminnan hoitokuluja

²⁾ Suhdeluku laskettu prosentteina vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvasta

³⁾ Vastuuvelka + arvostuserot

⁴⁾ Vakuutus sopimuksen tehneiden työnantajien vakuutukset

⁵⁾ Vuoden 2015 lopussa TyEL- vakuutettujen määrä oli 103.000

TUNNUSLUVUT

Tulosanalyysi , milj.€	<u>2015</u>	<u>2014</u>	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	19	39	23	11	-31
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo	-97	85	-264	295	-252
+Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	211	346	13	521	-125
- Vastuuvelan tuottovaatimus	-308	-262	-277	-227	-127
Hoitokustannustulos	9	2	-12	0	1
Kokonaistulos	-69	126	-253	306	-283
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	-79	118	-259	298	-288
Tasoitumäärän muutokseen	19	39	23	11	-31
Osittamattoman lisävakuuusvastuun muutokseen	-181	-98	-387	129	-64
Arvostuserojen muutokseen	78	170	104	158	-193
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	1	4	-2	-2	-3
Tilikauden voittoon	3	2	2	2	2
Siirtoon asiakashyvityksiin	10	8	6	8	6
Yhteensä	-69	126	-253	306	-283

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ETERA
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Hoitokustannustulos, milj.€	<u>2015</u>	<u>2014</u>	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	36,7	31,7	31,8	32,5	34,0
Korvausratkaisuista aiheutuvien liikekulujen kattamiseen käytettävissä olevat maksuosat	2,8	2,7	3,1	3,1	3,2
Muut tuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hoitokustannustulo yhteensä	39,4	34,5	35,0	35,7	37,2
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-30,7	-32,3	-47,0	-35,6	-36,4
Muut kulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Liikekulut yhteensä	-30,7	-32,3	-47,0	-35,6	-36,4
Hoitokustannustulos	8,7	2,2	-12,1	0,0	0,8
Liikekulut % hoitokustannustulosta	77,9	93,6	134,5	99,9	97,8

¹⁾ Ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnon liikekuluja ja lakisääteisiä maksuja.

Työkyvyn ylläpitotoiminta, milj.€	<u>2015</u>	<u>2014</u>	<u>2013</u>	<u>2012</u>	<u>2011</u>
Vakuutusmaksutulo; työkyvyttömyysriskin hallintaosa	0,73	0,75	0,76	0,74	0,75
Korvauskulut; työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut	0,89	0,87	0,89	0,94	1,02
Työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokulut/työkyvyttömyysriskin hallintaosa, %	122 %	115 %	117 %	126 %	136 %

TUNNUSLUVUT

Vakavaraisuus

Vakavaraisuuspääoma ja sen rajat

% :na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuvelasta

	2015	2014	2013	2012	2011
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	10,1	10,3	8,7	6,4	6,5
Vakavaraisuuspääoman enimmäismäärä ¹⁾	40,6	41,2	34,8	25,4	26,0
Vakavaraisuuspääoma ennen tasoitusmäärää ²⁾	9,8	12,2	11,0		
Vakavaraisuusomapääoma (vakavaraisuusaste) ³⁾	14,2	16,9	15,4	21,3	15,7

1) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoman enimmäismäärä. MEK:llä ei ole vakavaraisuuspääoman enimmäismäärää.

2) Ilmoitetaan vuodesta 2013 lähtien

3) Vuoteen 2012 saakka toimintapääoma laskettuna kunakin ajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti (vastaava periaate koskee myös muita vakavaraisuustunnuslukuja)

TUNNUSLUVUT

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

	Perusjakauma				Riskijakauma ⁸⁾					
	31.12.2015		31.12.2014		31.12.2015		31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	% ¹⁰⁾	% ¹⁰⁾	% perusj	% perusj	% perusj
Korkosijoitukset yhteensä	2 616	44,3	2 548	44,0	2 639	44,7	43,6	37,3	35,1	57,4
Lainasaamiset ¹⁾	305	5,2	353	6,1	305	5,2	6,1	7,0	9,7	7,7
Joukkovelkakirjalainat	1 891	32,0	1 681	29,0	1 914	32,4	28,6	23,5	17,2	33,9
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	420	7,1	514	8,9	420	7,1	8,9	6,7	8,2	15,8
Osakesijoitukset yhteensä	1 731	29,3	1 641	28,3	1 600	27,1	25,3	28,8	23,2	24,4
Noteeratut osakkeet ³⁾	1 207	20,4	1 079	18,6	1 076	18,2	15,6	19,5	11,5	16,7
Pääomasijoitukset ⁴⁾	491	8,3	506	8,7	491	8,3	8,7	7,4	9,4	6,1
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	33	0,6	57	1,0	33	0,6	1,0	1,8	2,3	1,6
Kiinteistösijoitukset yhteensä	1 006	17,0	1 014	17,5	1 002	17,0	17,5	17,4	22,1	15,2
Suorat kiinteistösijoitukset	708	12,0	720	12,4	708	12,0	12,4	12,2	16,8	11,5
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	298	5,0	294	5,1	293	5,0	5,1	5,2	5,4	3,8
Muut sijoitukset	555	9,4	594	10,2	555	9,4	10,2	4,1	4,7	3,0
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	227	3,8	233	4,0	227	3,8	4,0	2,6	3,5	2,3
Hyödykesijoitukset	9	0,2	10	0,2	9	0,2	0,2	0,0	1,2	0,0
Muut sijoitukset ⁷⁾	319	5,4	350	6,0	319	5,4	6,0	1,5		0,7
Sijoitukset yhteensä	5 908	100,0	5 796	100,0	5 796	98,1	96,6	87,6		
Johdannaisten vaikutus ⁹⁾					113	1,9	3,4	12,4	14,9	-
Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä	5 908		5 796		5 908	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

2,8

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto. **2011-2009 perusjakauma-%**

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

TUNNUSLUVUT

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle

Sijoitustoim. nettotuotot markkina-arvo ⁸⁾	Sitoutunut pääoma ⁹⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle
31.12.2015		31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012	31.12.2011	
milj. euroa	milj.euroa	%	%	%	%	%
Tuotto M€ / % sit. pääomalle						
Korkosijoitukset yhteensä	53	2 608	2,0 %	4,8 %	-1,4 %	8,7 %
Lainasaamiset ¹⁾	15	328	4,6 %	4,2 %	4,4 %	4,1 %
Joukkovelkakirjalainat	41	1 842	2,2 %	6,0 %	-3,0 %	13,3 %
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	-3	438	-0,7 %	0,8 %	0,3 %	1,1 %
Osakesijoitukset yhteensä	103	1 617	6,4 %	10,8 %	2,4 %	13,4 %
Noteeratut osakkeet ³⁾	26	1 125	2,3 %	13,0 %	-1,1 %	14,9 %
Pääomasijoitukset ⁴⁾	75	451	16,6 %	8,0 %	12,7 %	11,1 %
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	3	41	6,4 %	-3,9 %	3,7 %	7,8 %
Kiinteistösijoitukset yhteensä	40	967	4,2 %	5,4 %	5,8 %	6,1 %
Suorat kiinteistösijoitukset	29	665	4,3 %	5,5 %	4,0 %	5,5 %
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	12	303	3,8 %	5,3 %	11,1 %	7,9 %
Muut sijoitukset	17	563	3,0 %	2,6 %	-13,7 %	26,1 %
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	7	226	3,1 %	5,5 %	5,8 %	4,8 %
Hyödykesijoitukset	-1	10	-9,2 %			
Muut sijoitukset ⁷⁾	11	326	3,2 %	1,2 %		
Sijoitukset yhteensä	213	5 755	3,7 %	6,4 %	0,4 %	10,0 %
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-2					
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	211	5 755	3,7 %	6,3 %	0,2 %	9,9 %

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratraktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat. Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta.

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

KESKEISEMPIEN TUNNUSLUKIJEN SISÄLTÖ**Arvostuserot**

Muodostuvat sijoitusten käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotuksesta.

Asiakashyvyitys

Eteran TyEL-vakuutus sopimuksen tehneille vakuutuksenottajille vakuutusmaksuun annettava alennus. Asiakashyvyityksen suuruuteen vaikuttavat maksetut vakuutusmaksut ja niiden perusteella karttunut rahasto.

Eläkevarat

Taseen vastuuvélka + sijoitusten arvostuserot

Hoitokustannusosa

Vakuutusmaksuun sisältyvä osa, joka on tarkoitettu liikekulojen kattamiseen.

Hoitokustannustulos

Hoitokustannustulos kertoo, miten vakuutusmaksujen hoitokustannusosat ja muut niihin verrattavat tuotot riittävät vastaaviin liikekuluihin. LEL- ja TaEL-vakuutuskannan korkeampia hoitokuluja varten tehdystä kuormituksesta vapautuva määrä on otettu huomioon hoitokustannustuloksessa.

Kokonaisliikekulut/-hoitokulut

Kokonaisliikekulut ovat tuloslaskelman eri eriin sisältyviä liikekuluja suunnitelmapoistoineen. Ne muodostuvat korvaustoiminnan hoitokuluista, työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluista, liikekuluista ja sijoitustoiminnan hoitokuluista.

Lakisääteiset maksut sisältyvät liikekuluihin. Lakisääteiset maksut muodostuvat Eläketurvakeskuksen kustannusosuudesta, Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan oikeushallintomaksusta ja Finanssivalvonnan valvontamaksusta.

Kokonaistulos

Vakuutusliikkeen tulos + sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin + hoitokustannustulos

Liikevaihto

Vakuutusmaksutulo ennen vakuutusmaksusaamisten luottotappioita ja jälleenvakuuttajien osuutta + sijoitustoiminnan nettotuotto kirjanpidossa + muut tuotot

Maksetut eläkkeet ja muut korvaukset

Sisältää eläkkeensaajille maksetut eläkkeet ja kuntoutuskulut ilman korvaustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluja sekä vastuunjakokorvaukset.

Ositettu lisävakuutusvastuu

Määrä, joka siirretään tilinpäätöksessä seuraavan vuoden asiakashyvyityksiä varten.

Ositettu lisävakuutusvastuu riippuu vakavaraisuuspääoman määrästä ilman siihen luettavaa tasoitusmäärää ja hoitokustannustuloksesta.

Osittamaton lisävakuutusvastuu

Vakavaraisuuspääomaan luettava vastuuvélkan osa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin

Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa + sijoitusten arvostuserojen muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz'in kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin, että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotettuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudesta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä kauden loppuun.

Sijoitustuotot käyvin arvoin = raportointikauden lopun ja alun omaisuusluokkien markkina-arvojen muutos + kauden aikana tapahtuneet nettokassavirrat.

Sitoutunut pääoma = raportointikauden alun omaisuusluokkien markkina-arvo + päivittäin aikapainotetut nettokassavirrat.

Sijoitustoiminnan tulos

Sijoitustoiminnan tulos saadaan, kun käyvin arvoin lasketusta sijoitustoiminnan nettotuotoista vähennetään vastuuelan tuottovaatimus.

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Käypiin arvoihin on korkoinstrumenteissa laskettu siirtyvät korot mukaan.

Tasoitusmäärä

Vastuuelkaan sisältyvä vakuutusliikkeen puskuri, jolla varaudutaan eläkemenojen ja luottotappioiden heilahteluihin.

Tulosanalyysi

Tulosanalyysi kertoo yhtiön vakuutustoiminnan, sijoitustoiminnan ja hoitokustannusliikkeen tuloksen, sekä sen, miten tulos käytetään yhtiön vakavaraisuuden, tasoitusmäärän tai oman pääoman muutoksiin.

Vakavaraisuuspääoma

Käypiin arvoihin arvostettujen varojen ja velkojen erotus lisättynä tasoitusmäärällä. Vakavaraisuuspääoma poislukien tasoitusmäärä on tarkoitettu sijoitustoiminnan riskien kattamiseen.

Eteralla vakavaraisuuspääomaan luetaan erikseen laissa määrätty osa tasoitusmäärästä.

Vakavaraisuusvaatimukset

Vakavaraisuusvaatimuksilla pyritään varmistamaan se, että yhtiön vakavaraisuuspääoma on riittävällä tasolla suhteessa vakuutusliikkeen ja sijoitusomaisuuden sisältämiin riskeihin.

Vakavaraisuusvaatimusten keskeinen käsite on vakavaraisuusraja, jonka laskenta perustuu sijoitussalkun riskillisyyteen ja vastuuelan määrään. Vakavaraisuuspääoma pitää olla yli säädetyn minimin sekä normaalitilanteessa enemmän kuin vakavaraisuusraja.

Vakuutusliikkeen tulos

Kertoo, miten vakuutusmaksut riittivät niillä katettaviksi tarkoitettuihin eläkemenoihin ja luottotappioihin. LEL- vakuutuskannan maksutappioita varten tehdystä kuormituksesta vapautuva

määrä ja tasoitusmäärän työkyvyttömyyseläkelikkeestä tarvittavaksi arvioitu määrä on otettu huomioon vakuutusliikkeen tuloksessa.

Vakuutusmaksutulo

Muodostuu TyEL-, YEL-, LEL-, TaEL- ja TEL-L-maksutuloista, joista on vähennetty luottotappiot ja arvioitujen luottotappioiden muutokset.

Vastuuelan tuottovaatimus

Vastuuelalta edellytetty vuotuinen tuotto. Tämän ylittävä tuotto siirtyy vakavaraisuuspääomaan ja sen alittava tuotto katetaan vakavaraisuuspääomasta.

TyEL-palkkasumma ja YEL-työtulosumma

Tilinpäätöksen TyEL-palkkasumma ja YEL-työtulosumma koko vuodelta.

RISKIENHALLINTA

YLEISET PERIAATTEET

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Eteran riskienhallinnan tavoitteena on hallita riskejä, jotka vaarantaisivat lakisääteisen tehtävän hoitamisen, strategisten tavoitteiden saavuttamisen ja liiketoiminnan kehittämisen ja toteuttamisen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Riskienhallinnan tavoitteena on Eteran liiketoiminnan riskien tunnistaminen, arviointi, rajoittaminen ja valvonta sekä toteutuneiden riskien aiheuttamien vahinkojen rajaaminen. Riskinoton tulee olla tietoista ja hallinnassa. Tämän vuoksi riskit kartoitetaan, niiden todennäköisyys ja merkittävyys arvioidaan, riskeihin varaudutaan ja niiden vaikutukset rajataan. Riskienhallinnalle on järjestetty valvonta ja määritelty raportointi. Riskienhallinta edistää Eteran tavoitteiden saavuttamista ja tukee liiketoimintaa. Riskienhallinta on mahdollisimman pitkälle integroitu osaksi normaalia toimintaa ja johtamista.

Riskienhallinnassa noudatetaan lainsäädäntöä ja viranomaisten, erityisesti Finanssivalvonnan määräyksiä ja ohjeita.

Riskienhallinnan organisointi, vastuut ja valvonta

Kokonaisvastuu riskienhallinnasta on hallituksella ja toimitusjohtajalla. Hallitus hyväksyy vuosittain koko toiminnan kattavan riskienhallintasuunnitelman. Se hyväksyy liiketoimintastrategian päivityksen yhteydessä Eteran strategiset tavoitteet ja arvion strategisista riskeistä. Hallitus hyväksyy vähintään vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa on määritelty sijoitustoiminnan tavoitteet, sijoittamisen päätöksentekovaltuudet sekä riskilimiitit. Hallitus hyväksyy myös valmiussuunnitelman, jossa esitetään järjestelyt toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa. Hallituksen tarkastusvaliokunta valmistelee riskienhallintaan liittyviä asioita hallitukselle.

Toimitusjohtaja valvoo ja ohjaa riskienhallintaa. Hän hyväksyy toimintojen suunnitelmat ja tavoitteet. Toimitusjohtaja valvoo tavoitteiden toteutumista ja niihin liittyviä riskejä. Toimintojen johtajat vastaavat riskienhallinnasta omilla vastuualueillaan ja tukevat toiminnallaan johtamistapaa ja -kulttuuria, joka edistää sisäisen valvonnan toimivuutta.

Eteran suurimmat taloudelliset riskit liittyvät sijoitustoimintaan ja sijoitusriskienvalvonta on organisoitu erilleen sijoitustoiminnasta.

Eterassa on määritelty erityisvastuita riskienhallintaan liittyen. Erityisvastuut liittyvät strategisten riskien määrittelyyn ja seurantaan, operatiivisten riskien kartoitukseen ja seurantaan, vakuutusteknisten riskien arviointiin ja hallintaan, poikkeusoloihin varautumiseen, omiin toimitiloihin liittyviin kriisitilanteisiin ja henkilöstön turvallisuuteen, tietoturvaan, Eteran omaan vakuutusturvaan sekä kriisiviestintään.

Eterassa toimii myös juridinen compliance -toiminta, joka sisäisesti tukee ja ohjeistaa yhtiötä koskevien säännösten ja määräysten soveltamista.

Sisäinen tarkastaja arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyyttä ja tarkastaa raportointia, ohjeiden noudattamista, omaisuuden turvaamista, resurssien tehokasta käyttöä ja tavoitteiden toteutumista. Tilintarkastus suorittaa lakisääteistä tilintarkastusta. Tilintarkastus käy

taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden varmistamisen (kirjanpito, tilinpäätökset, vakavaraisuusraportointi) lisäksi läpi yhtiön toimintoja ja prosesseja sekä tarkastaa hallintoa.

Raportointi

Eteran hallitus käsittelee sisäisen valvonnan asioita aina tarvittaessa ja laajemmin kaksi kertaa vuodessa. Keskeiset riskienhallintaan kuuluvat asiat raportoidaan tarkastusvaliokunnan kautta hallitukselle. Raportti sisältää arvioinnin strategisista riskeistä, selostuksen toteutuneista tai uhkaavista olennaisista riskeistä, selostuksen sijoitusriskeistä, selvityksen tehdyistä toimenpiteistä ja ajankohtaisista riskienhallintaa koskevista asioista. Sijoitusriskeistä raportoidaan hallitukselle kuukausittain. Lisäksi raportoidaan toimintaa ja tavoitteita uhkaavista riskeistä aina tarvittaessa.

ETERAN KESKEISET RISKIT

VAKUUTUSRISKIT

Työeläkejärjestelmä on osittain rahastoiva. Tämä tarkoittaa sitä, että osa eläkemenosta on eläkelaitosten yhteisellä vastuulla ja osa sen eläkelaitoksen vastuulla, johon vastaava eläkevastuu (rahasto) on kertynyt.

Yhteisellä vastuulla olevan eläkemenon rahoittaminen ei aiheuta riskiä yksittäiselle eläkelaitokselle. Riskin siitä, että vakuutusmaksutulo ja sijoitustuotot riittävät tulevaisuudessa yhteisellä vastuulla olevan eläkemenon kattamiseen, kantavat yksityisen sektorin vakuutuksen maksajat eli työnantajat ja työntekijät yhdessä. Puskurina tämän vakuutusliikkeen osalta toimii vastuuvetkään sisältyvä tasausvastuu.

Vakuutusliikkeen riskeillä tarkoitetaan vakuutusmaksujen rahastoitujen osien ja niistä kertyneen vastuuvetkän riittävyyttä suhteessa Eteran omalla vastuulla olevaan eläkemenoon. Etera soveltaa vakuutusmaksujen ja vastuuvetkän laskennassa sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamia, kaikille eläkeyhtiöille pääosin yhteisiä laskuperusteita. Laskuperusteissa määritellään laskennassa käytettävät vakuutusmatemaattiset oletukset, jolloin yksittäisen työeläkeyhtiön riskinä on poikkeaminen yhteisesti vahvistetuista keskiarvoihin perustuvista laskuperusteista.

Keskimäärin riittäväksi arvioidun maksutason on riitettävä myös Eteran vakuuttamilla, perinteisesti korkean työkyvyttömyysalkavuuden omaavilla toimialoilla. Etera on varautunut tilanteeseen allokoidulla vuoden 2006 lopussa vastuuvetkän uudelleen siten, että se ottaa huomioon Eteran poikkeavasta vakuutuskannasta mahdollisesti tulevaisuudessa aiheutuvat keskimääräistä suuremmat menot. Tässä yhteydessä vahvistettiin Eteran vakuutusliikkeen puskuria, eli tasoitusmäärää. Lisäksi lakiin sisällytettiin Eteraa koskevia erityissäännöksiä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa Eteran poikkeavaan vakuuskantaan liittyvien riskien hallinta myös pitkällä aikavälillä. Mikäli Eteran tasoitusmäärän työkyvyttömyyseläkeosa pitkällä aikavälillä vähenee siten, että se on suhteellisesti laskettuna pienempi, kuin 70 % muiden työeläkeyhtiöiden keskimäärästä, siirretään yhteisestä tasausjärjestelmästä edellä mainitun 70 % tason alittava määrä varoja Eteran tasoitusmäärän työkyvyttömyyseläkeosaan. Kuolevuusoletukset ovat yhteisesti vahvistetusta laskuperusteesta poiketen asetettu vastaamaan Eteran

vakuutuskannassa todellisuudessa havaittua tasoa. Mikäli Eteran kuolevuusliike vanhan LEL-vakuutuskannan osalta jää merkittävästi alijäämäiseksi, katetaan syntynyt alijäämä yhteisestä tasausjärjestelmästä. Merkittävä ylijäämä vastaavasti siirretään yhteiseen tasausjärjestelmään.

Vakuutusliikkeen riskejä seurataan säännöllisesti arvioimalla vuoden aikana vakuutusliikkeen tuloksen kehittymistä. Tämän lisäksi Eteran vakuutuskannan osalta laaditaan erilaisia vakuutusteknisiä analyysejä ja tilastoja, joiden perusteella saadaan tarkempaa tietoa vakuutuskannan muutoksista ja vakuutusliikkeeseen kohdistuvista riskeistä.

Vakuutusliikkeen riskejä hallitaan vakuutusliikkeen puskurin, eli tasoitusmäärän avulla. Vakuutusliikkeen ylijäämäinen tulos siirretään tasoitusmäärään ja vastaavasti vakuutusliikkeen alijäämäinen tulos katetaan siitä. Tasoitusmäärä on vuoden 2015 lopussa 595 M€, mikä on 23 % vuoden 2015 palkkasummasta. Eteran tasoitusmäärän työkyvyttömyysosa on muihin työeläkeyhtiöihin verrattuna suhteellisesti suurempi. Tällä on varauduttu Eteran vakuutuskannan keskimääräistä suurempaan työkyvyttömyysalkavuuteen. Muita tasoitusmäärän osia ovat vanhuuseläke- ja maksutappio-osat. Tasoitusmäärässä on Eteran osalta myös erikseen varauduttu ajalta ennen vuotta 2007 periytyvien hoitokulujen keskimääräistä suurempaan määrään.

Eteran raportoidut vakuutusliikkeen tulokset vuodelta 2015 muodostuivat seuraavasti (milj.€):

	Tulos 2015	Tasoitusmäärä 31.12.2015
Vanhuuseläke	2	36
Työkyvyttömyyseläke	19	499
Maksutappio	-2	55
Hoitokustannus	-	5
Yhteensä	19	595

SIJOITUSRISKIT

Sijoitusriskien hallinnan periaatteet

Sijoitusriskejä hallitaan muuttamalla sijoitussalkun riskin määrää ja jakaumaa niin, että riskien määrä ja koostumus pyritään aina mitoittamaan oikein yhtiön vakavaraisuuden kannalta ja optimaalisesti rahoitusmarkkinoiden tilanteen kannalta. Sijoitusriskien hallinnan tavoitteena on se, että sijoitusten pitkän aikavälin tuottotavoitteet täyttyvät eikä Eteran vakavaraisuus vaarannu. Tavoitteena on pitkällä tähtäimellä parantaa vakavaraisuutta suhteessa muihin työeläkelaitoksiin. Vakavaraisuuspoikkeama muiden TyEL-yhtiöiden keskimääräiseen vakavaraisuuteen ei muuttunut olennaisesti vuoden 2015 aikana.

Hallitus on sijoitussuunnitelmassa määritellyt riskilimiitit, eli kuinka paljon riskiä voidaan ottaa eri muodoissa ja koko salkun osalta. Keskeisiä riskialueita ovat osake-, korko-, luotto- ja valuuttariski. Riskilimiitit on määritetty vakavaraisuuspääoman maksimitappiona tietyllä luottamustasolla (ns. Value-at-Risk –menetelmä). Lisäksi on määritelty vaihteluväli omaisuuslajiallokaatiolle (eli käytännössä rajat poikkeamalle työeläkeyhtiöiden keskimääräisestä allokaatiosta).

Riskilimiittien valvonnan ohella sijoitussalkun riskejä arvioidaan myös erilaisilla täydentävillä analyyseilla kuten erilaisilla herkkyyssanalyysilla ja skenaarioanalyysilla. Herkkyyssanalyysissa tarkastellaan yksittäisiä riskitapahtumia ja näiden vaikutuksia yhtiön sijoitusten arvoon. Skenaarioanalyysilla arvioidaan, minkälaisia vaikutuksia useiden markkinatekijöiden samanaikaiset muutokset aiheuttaisivat yhtiön vakavaraisuuteen.

Hallituksen, toimitusjohtajan ja muiden päätösvaltaa käyttävien henkilöiden tekemien sijoituspäätösten täytäntöönpanosta vastaa sijoitusjohtaja. Sijoituksiin liittyvä riskienvalvonta on järjestetty erilleen sijoitustoiminnasta. Talous ja riskienvalvonta -toiminnon tehtävänä on arvioida ja valvoa sijoitusriskejä ja raportoida niistä hallitukselle ja johdolle. Hallitus valvoo sijoitussuunnitelman limiittien ja valtuuksien noudattamista säännöllisen raportoinnin perusteella.

Sijoitusten riskit

Sijoitussalkun markkinariskit koostuvat yksittäisten kohteiden ja omaisuusluokkien markkina-arvojen heilahteluista sekä omaisuuslajien välisestä yhteisvaihtelevuudesta. Eteran koko sijoitussalkun riskejä pyritään hallitsemaan laaja-alaisella hajauttamisella sekä omaisuuslajiallokaation kokonaisriskitason järkevällä mitoituksella. Sijoitusten kokonaisriskitasoa muutellaan omaisuuslajeja ostamalla tai myymällä sekä johdannaisinstrumenteilla. Eteran sijoitussalkku on hyvin hajautunut omaisuuslajeittain, valuutta-alueittain, maantieteellisesti ja sijoitustyyliittäin.

Alla on kuvattu herkkyyssanalyysi, joka kuvastaa yksittäisten riskitekijöiden merkitystä Eteran kannalta.

	Osakesijoitukset - 20 %	Korot +1 %-yksikköä	Kiinteistöjen arvot -5 %
Vaikutus toimintapääomaan	-196	-38	-67
Vaikutus vakavaraisuusasteeseen	-3,7%	-0,7%	-1,3%

Suurin riski sijoitustuoton kannalta oli 31.12.2015 osakeriski (noteeratuista ja noteeraamattomista osakesijoituksista, ml. pääomarahastot). Vakavaraisuuden kannalta osakeriskiä pienentää osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu, eli osakeriskin vaikutus toimintapääomaan on pienempi kuin vaikutus sijoitusten arvoon.

Osakeriskit

Osakesijoituksiin liittyvät riskit voidaan jakaa osakemarkkinariskiin, yritysriskiin ja osakesijoitusten likviditeettiriskiin.

Osakemarkkinariski tarkoittaa sitä osaa osakkeen riskistä, joka tulee yleisen taloudellisen kehityksen kautta, toisin sanoen tekijöistä, jotka vaikuttavat kaikkien markkinoilla toimivien yritysten odotettuun tuloksetekokykyyn. Markkinariskiä ei voida eliminoida hajautuksen avulla.

Yritysriski merkitsee sitä, että yksittäinen yhtiö saattaa pahimmassa tapauksessa ajautua konkurssiin ja osakesijoittaja tällaisessa tapauksessa menettää sijoituksensa arvon kokonaisuudessaan. Yritysriskiä pyritään suorien sijoitusten osalta pienentämään omalla analyysillä, sekä hajauttamalla sijoitukset eri yhtiöihin ja eri toimialoille.

Osakesijoitusten likviditeettiriskillä tarkoitetaan sijoitusten realisoimisen vaikeutta ilman merkittäviä hintaliikkeitä tai kustannusvaikutuksia. Suorien sijoitusten osalta likviditeettiriski liittyy lähinnä pieniin yhtiöihin, ja sijoituskohteiden koko ja osakkeen likviditeetti huomioidaan näin ollen sijoituspäätöstä tehtäessä.

Korkoriski

Korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutoksista aiheutuvia markkina-arvojen muutoksia. Korkosijoitusten korkoriskiasemaa hallitaan johdannaisinstrumenteilla sekä käteis-sijoitusten maturiteettirakennetta muuttamalla. Käteis-sijoitusten korkoriski kasvaa tyypillisesti sijoituksen maturiteetin pidentyessä. Korkosijoitusten ja johdannaisten korkoriskiä arvioidaan erilaisilla herkkyyksianalyysillä ja korkoskenaarioilla.

Luottoriski

Luottoriskillä tarkoitetaan sijoitukseen liittyvää vastapuoliriskiä sekä sijoituksen luottoriskimarginaalin muutoksista aiheutuvaa arvon heilahtelua. Sijoituksen luottoriskin määrää kuvaa tyypillisesti siitä vaadittava luottoriskimarginaali. Luottoriski voi realisoitua vastapuolen mennessä konkurssiin tai markkinoiden arvion vastapuolen luottokelpoisuudesta heikentyessä. Korkosalkun luottoriskiä hallitaan sijoitusten riittävällä hajautuksella. Tämän lisäksi luottoriskeiltä voidaan suojautua jossain määrin käyttämällä luottoriskijohdannaisia.

Valuuttariski

Valuuttariskillä tarkoitetaan muiden kuin euro-määräisten sijoitusten arvonmuutoksia, jotka aiheutuvat ko. sijoitusten paikallisvaluutan arvon vaihtelusta verrattuna euroon. Muiden kuin euromääräisten sijoitusten valuuttariskiä voidaan suojata valuuttajohdannaisilla. Valuuttariskejä hallitaan myös muuttelemalla sijoitusomaisuuden jakautumista eri valuutta-alueille.

Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan sitä, kuinka nopeasti ja millaisilla kustannuksilla pystytään ostamaan tai myymään kukin sijoitusinstrumentti. Mitä tehokkaammat markkinat ovat, sitä nopeammin ja halvemmalla kyseiset kaupat voidaan tehdä. Eteran korkosijoitusten likviditeettiriskiä hallinnoidaan huolehtimalla siitä, että riittävän suuri osa sijoituksista on mahdollista muuttaa rahaksi välittömästi ja pienin kustannuksin. Tätä tavoitetta turvaa erityisesti se, että salkussa on riittävä määrä hyvän likviditeetin omaavia joukkovelkakirjalainoja sekä lyhyen maturiteetin rahamarkkinasijoituksia tai talletuksia.

Pääomasijoituksiin liittyvät riskit

Pääomasijoituksiin liittyy monia perinteiselle osake- ja korkosijoittamiselle tyypillisiä riskejä, mutta ominaispiirteidensä vuoksi niihin kohdistuu myös muita riskejä. Pääomarahastosijoituksiin liittyy tavanomaisten sijoitusriskien ja sijoituskohteiden hintojen muutosten lisäksi listaamattomien instrumenttien erittäin alhainen likviditeetti, pääomasijoitusmarkkinoiden syklisyydestä johtuva ajoitusriski, rahastojen mahdollinen velanotto ja siihen liittyvä korkoriski, euroalueen ulkopuolisiin

sijoituksiin liittyvät valuuttakurssiriskit sekä hallinnointiyhtiöön ja rahastoon liittyvät rakenteelliset, verotukselliset ja henkilöriskit. Huolellisen sijoitusprosessin, sijoituskohteiden valinnan ja sijoitusten seurannan lisäksi hajautuksella on keskeinen asema sijoitusten riskienhallinnassa.

Kiinteistöriskit

Suorissa kiinteistösijoituksissa riskit muodostuvat vuokra- tai kauppamarkkinariskistä sekä kiinteistökohtaisista riskeistä. Eteran kiinteistösalkku on hajautettu kiinteistöjen erilaisen käytön ja kiinteistöjen määrän sekä vuokralaisten suhteen. Kiinteistösalkkua pyritään edelleen suunnitelmallisesti hajauttamaan eri kiinteistölajeihin. Suorissa kiinteistösijoituksissa vuokralaisriski voi olla merkittävä. Vuokralaisriski realisoituu vastapuolen mennessä konkurssiin tai joutuessa jonkun muun merkittävän maksukykyä heikentävän tapahtuman kohteeksi. Tätä vastaan suojaudutaan osaksi vuokravakuuksilla sekä hajauttamalla sijoituksia kohteittain ja vuokralaisittain. Tilojen kysynnän vaihtelua ja siitä johtuvaa vuokratasojen alenemista vastaan suojaudutaan hajauttamalla kiinteistösijoituksia käyttötarkoitukseltaan erilaisiin kiinteistöihin sekä pyrkimällä pitkäaikaisiin vuokrasopimuksiin. Kiinteistörahastoilla voidaan lisäksi hajauttaa kiinteistömarkkinoiden sykleriskiä.

Muiden sijoitusten riskit

Muut sijoitukset voivat koostua esim. hedge fundeista sekä raaka-ainesijoituksista. Näihin sijoituksiin liittyviä riskejä hallitaan hajauttamalla sijoituksia tuotetyypeittäin ja riskilajeittain.

OPERATIIVISET RISKIT

Operatiiviset riskit kartoitetaan ja arvioidaan toiminnoittain osana toiminnan suunnittelua. Operatiivisten riskien hallinta on osa toimintojen normaalia johtamista. Tavoitteena on, että toiminta on vastuullista, taloudellista ja tehokasta. Eteran perustehtävän hoitamisen kannalta vahingollisimpia operatiivisia riskejä ovat virheet ja häiriöt, jotka vaarantaisivat eläkkeiden oikeellisuuden tai oikea-aikaisen maksamisen.

Eteran merkittävimmät operatiiviset riskit liittyvät tietojärjestelmien ja prosessien toimivuuteen sekä henkilöstön osaamiseen.

MUUT RISKIT

Eteran suurimmat pitkän aikavälin strategiset riskit liittyvät sijoitustoiminnan kilpailukykyisyyteen ja markkinaosuuteen. Suurien kehittämishankkeiden tavoitteiden saavuttamiseen liittyvät riskit korostuvat tulevina vuosina. Eteran strategiset riskit määritellään liiketoimintastrategiassa. Strategisten tavoitteiden toteutumista seurataan jatkuvasti osana normaalia johtamista.

Toiminnan jatkuvuuteen liittyvät riskit voivat aiheutua erilaisista ulkoisista kansallisista tai kansainvälisistä tapahtumista, jotka saattavat vaikuttaa Eteran edellytyksiin hoitaa lakisääteistä tehtäväänsä. Häiriöt saattavat uhata eläkkeiden maksamista ja rahoittamista. Etera turvaa ensisijaisesti toimeentuloturvaan liittyvät palvelut yhdessä muiden toimijoiden, pankkien ja viranomaisten kanssa. Hallituksen laatimassa valmiussuunnitelmassa varaudutaan erilaisiin yhtiön toimintaa vaarantaviin tilanteisiin.

**LASKELMA VAKAVARAISUUSPÄÄOMAN VÄHIMMÄISMÄÄRÄSTÄ JA SIITÄ,
ETTÄ YHTIÖ TÄYTTÄÄ TVYL:N VAKAVARAISUUSSÄÄNNÖKSET 31.12.2015**

Vähimmäispääomavaatimus (TVYL 7 luku 17§ 2 mom)	178 308 889 €
1/3 vakavaraisuusraja	
Vakavaraisuuspääoma ilman tasoitusmäärän osuutta	518 650 110 €
Vakavaraisuusraja	534 926 668 €
Vakavaraisuusrajan nelinkertainen määrä	2 139 706 674 €
Vakavaraisuuspääoma	751 217 359 €

Yhtiön vakavaraisuuspääoma on vakavaraisuusrajan ja sen nelinkertaisen määrän välissä. Yhtiön vakavaraisuuspääoma ilman tasoitusmäärän osuutta ylittää vähimmäispääomavaatimuksen.

Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen on tehty TVYL 7 luvun 18 § 2 momentin mukaisesti.

KONSERNITULOSLASKELMA 1.1.-31.12.2015**31.12.2015**

Liitetieto

31.12.2014**Vakuutustekninen laskelma**

Vakuutusmaksutulo	679 977 112,12	[1]	678 563 335,00
Sijoitustoiminnan tuotot	961 559 466,17	[17]	874 612 019,73
Korvauskulut			
Maksetut korvaukset	-771 609 136,73	[2, 5]	-773 243 281,15
Korvausvastuunmuutos			
Korvausvastuun kokonaismuutos	<u>-89 202 349,30</u>		<u>-62 623 087,00</u>
Korvauskulut, netto	<u>-860 811 486,03</u>		<u>-835 866 368,15</u>
Vakuutusmaksuvastuun muutos			
Vak.maksuvastuun kokonaismuutos	78 012 663,55		12 102 563,19
Liikekulut	-23 654 996,24	[5]	-26 179 645,53
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-834 443 527,26</u>	[17]	<u>-708 143 685,64</u>
Vakuutustekninen tulos	639 232,31		-4 911 781,41
Muu kuin vakuutustekninen laskelma			
Tuloverot			
Tilikauden verot	-833 787,29		-1 686 983,33
Aikaisempien tilikausien verot	1 182 705,96		0,00
Laskennalliset verot	<u>-4 067 979,85</u>		<u>1 451 041,46</u>
	<u>-3 719 061,18</u>		<u>-235 941,87</u>
Tilikauden voitto/tappio	<u>-3 079 828,87</u>		<u>-5 147 723,28</u>

KONSERNITASE	<u>31.12.2015</u>	Liitetieto	<u>31.12.2014</u>
Vastaavaa			
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	1 003 822,38	[12]	1 224 805,78
Muut pitkävaikutteiset menot	17 267 308,76		10 720 208,25
	<u>18 271 131,14</u>		<u>11 945 014,03</u>
Sijoitukset			
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	541 728 342,31	[8, 18, 19]	562 160 983,10
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksi	59 396 695,28	[19,20]	59 396 695,28
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	1 802 411 361,93	[9, 18]	2 576 141 819,28
Rahoitusmarkkinavälineet	1 980 113 691,36	[18]	1 041 350 688,78
Kiinnelainat	100 019 415,09	[19]	131 333 502,60
Muut lainasaamiset	209 891 464,18	[10, 18]	230 258 712,30
Talletukset	50 039 865,27	[18]	45 165 260,70
	<u>4 743 600 835,42</u>		<u>4 645 807 662,04</u>
Saamiset			
Ensivakuutustoiminnasta			
Vakuutusmaksusaamiset	71 474 459,23		75 244 063,35
Muut saamiset			
Saamiset saman konsernin yrityksilt	28 173,46		0,00
Saamiset muilta	134 000 747,70	[20]	180 647 704,06
Laskennalliset verosaamiset	5 603 593,11		7 001 075,88
	<u>211 106 973,50</u>		<u>262 892 843,30</u>
Muu omaisuus			
Aineelliset hyödykkeet			
Koneet ja kalusto	2 066 345,51	[12]	1 131 788,83
Rahat ja pankkisaamiset	383 132 927,85		479 982 389,58
	<u>385 199 273,36</u>		<u>481 114 178,41</u>
Siirtosaamiset			
Korot ja vuokrat	9 811 432,92		15 193 240,59
Saaminen vastuunjaosta	4 234 400,00		346 600,00
Muut siirtosaamiset	1 193 360,62		325 108,41
	<u>15 239 193,54</u>		<u>15 864 949,00</u>
	<u>5 373 417 406,96</u>		<u>5 417 624 646,78</u>

KONSERNITASE	<u>31.12.2015</u>	Liitetieto	<u>31.12.2014</u>
Vastattavaa			
Oma pääoma			
Pohjarahasto	5 000 000,00		5 000 000,00
Takuupääoma	112 000,00		112 000,00
Muut rahastot, Etera			
Edellisten tilikausien voitto/tappio	33 300 350,56		38 494 513,40
Tilikauden voitto/tappio	-3 079 828,87		-5 147 723,28
	<u>35 332 521,69</u>	[21]	<u>38 458 790,13</u>
Vakuutustekninen vastuovelka		[14]	
Vakuutusmaksuvastuu	2 394 343 987,48		2 472 356 651,03
Korvausvastuu	2 812 341 181,99		2 723 138 832,69
	<u>5 206 685 169,47</u>		<u>5 195 495 483,72</u>
Velat			
Ensivakuutustoiminnasta	226 860,47		457 974,15
Muut velat			
Velat omistusyhteisyrityksille	0,00		156 251,65
Velat muille	79 781 636,81	[22]	96 584 586,39
Laskennalliset verovelat	11 164 867,41		8 494 370,32
	<u>91 173 364,68</u>		<u>105 693 182,52</u>
Siirtovelat			
Velka vastuunjakoon	8 096 000,00		1 689 200,00
Muut siirtovelat	32 130 351,12	[23]	76 287 990,42
	<u>40 226 351,12</u>		<u>77 977 190,42</u>
	<u>5 373 417 406,96</u>		<u>5 417 624 646,78</u>

KONSERNIN EPÄSUORA RAHOITUSLASKELMA

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta	639 232,31	-4 911 781,41
Oikaisut:		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	11 189 685,75	50 520 523,81
Sijoitusten arvonalentumiset ja palautuneet arvonalentumiset	70 566 302,93	13 352 024,38
Suunnitelman mukaiset poistot	9 420 815,13	11 602 599,52
Muut oikaisut	-105 994 123,23	-157 139 647,66
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	<u>-14 178 087,11</u>	<u>-86 576 281,36</u>
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(-)/vähennys(+)	51 014 142,48	69 409 659,96
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	<u>-54 941 154,21</u>	<u>-27 966 507,18</u>
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-18 105 098,84	-45 133 128,58
Maksetut välittömät verot	348 918,67	-1 686 983,33
Liiketoiminnan rahavirta	<u>-17 756 180,17</u>	<u>-46 820 111,91</u>
Investointien rahavirta		
Sijoitusten investoinnit	-1 399 764 606,43	-450 957 379,02
Luovutustulot sijoituksista	1 330 456 942,65	785 660 144,64
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden investoinnit ja luovutustulot (netto)	<u>-9 736 729,94</u>	<u>-4 826 133,06</u>
Investointien rahavirta	<u>-79 044 393,72</u>	<u>329 876 632,56</u>
Rahoituksen rahavirta		
Maksetut takuupääoman korot ja muu voitonjako	<u>-46 439,64</u>	<u>-46 019,25</u>
	-46 439,64	-46 019,25
Rahavarojen muutos	<u>-96 847 013,53</u>	<u>283 010 501,40</u>
Rahavarat tilikauden alussa	479 979 941,38	196 969 439,98
Rahavarat tilikauden lopussa	<u>383 132 927,85</u>	<u>479 979 941,38</u>
	<u>-96 847 013,53</u>	<u>283 010 501,40</u>

17. SIIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTON ERITTELY

Sijoitustoiminnan tuotot

	31.12.2015		31.12.2014	
Tuotot kiinteistösijoituksista				
Korkotuotot				
Omistusyhteisyrityksiltä	523 943,50		692 298,14	
Muilta	<u>10 938,53</u>	<u>534 882,03</u>	<u>112 416,29</u>	804 714,43
Muut tuotot				
Muilta		<u>43 138 361,18</u>		<u>41 831 431,68</u>
Yhteensä		<u>43 673 243,20</u>		<u>42 636 146,11</u>
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	110 304 141,59		71 377 776,65	
Korkotuotot	71 794 243,61		74 261 727,07	
Muut tuotot	<u>380 477 799,66</u>	<u>562 576 184,86</u>	<u>378 288 655,43</u>	<u>523 928 159,15</u>
Yhteensä		<u>606 249 428,06</u>		<u>566 564 305,26</u>
Arvon alentumisten palautukset		206 595 347,14		116 514 105,17
Myyntivoitot		<u>148 714 690,97</u>		<u>191 533 609,30</u>
Yhteensä		<u>961 559 466,17</u>		<u>874 612 019,73</u>
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista		20 345 238,57		15 212 077,90
Kulut muista sijoituksista		475 516 214,02		502 340 465,76
Korkokulut		<u>11 755 097,88</u>		<u>17 396 725,49</u>
Yhteensä		<u>507 616 550,47</u>		<u>534 949 269,15</u>
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	277 161 650,07		129 866 129,55	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>6 940 199,36</u>	<u>284 101 849,43</u>	<u>8 945 023,27</u>	<u>138 811 152,82</u>
Myyntitappiot		<u>42 725 127,36</u>		<u>34 383 263,67</u>
Yhteensä		<u>834 443 527,26</u>		<u>708 143 685,64</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>127 115 938,91</u>		<u>166 468 334,08</u>

18. SIIJOITUKSET

Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2015			2014		
	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Jäljellä oleva hankintameno	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Kiinteistö-sijoitukset						
Kiinteistöt	455 171 046,71	455 171 046,71	519 555 779,21	496 108 391,71	496 108 391,71	557 579 944,55
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyhteisöissä	64 672 770,57	64 672 770,57	116 931 249,44	47 277 941,82	47 277 941,82	97 670 474,24
Muut kiinteistöosakkeet	21 884 525,03	21 884 525,03	22 836 800,66	18 777 097,77	18 777 097,77	22 420 141,57
Lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28	59 396 695,28
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	2 843 762 050,66	2 843 762 050,66	3 483 970 408,73	2 576 141 819,28	2 576 141 819,28	3 103 721 046,38
Rahoitusmarkkinavälineet	938 763 002,63	938 763 002,63	974 021 153,51	1 041 350 688,78	1 041 350 688,78	1 078 712 394,01
Kiinnelainasaamiset	100 019 415,09	100 019 415,09	100 019 415,09	131 333 502,60	131 333 502,60	131 333 502,60
Muut lainasaamiset	209 891 464,18	209 891 464,18	209 891 464,18	230 258 712,30	230 258 712,30	230 258 712,30
Talletukset	50 039 865,27	50 039 865,27	50 039 865,27	45 165 260,70	45 165 260,70	45 165 260,70
	4 743 600 835,42	4 743 600 835,42	5 536 662 831,37	4 645 810 110,24	4 645 810 110,24	5 326 258 171,63

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintameno erotusta

2 727 998,13

1 343 661,09

Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon arvostusero

793 061 995,95

680 448 061,39

19. KIINTEISTÖSIJOITUKSET

Kiinteistösijoitusten muutokset

	2015		2014	
	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset omistusyhteis-yrityksiltä	Kiinteistöt ja kiinteistö-osakkeet	Lainasaamiset omistusyhteis-yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	729 049 826,13	59 396 695,28	687 422 197,86	60 347 207,78
Lisäykset	67 154 258,54	0,00	66 880 645,64	0,00
Vähennykset	-96 549 619,34	0,00	-25 253 017,37	-950 512,50
Hankintameno 31.12.	699 654 465,33	59 396 695,28	729 049 826,13	59 396 695,28
Kertyneet poistot 1.1.	-117 913 916,78	-	-111 737 561,06	-
Myytyjen yhtiöiden kertyneet poistot	12 558 948,80	-	1 933 098,85	-
Tilikauden poistot	-6 974 997,55	-	-8 109 454,57	-
Kertyneet poistot 31.12.	-112 329 965,53	-	-117 913 916,78	-
Arvon alentumiset 1.1.	-48 972 478,05	-	-44 678 987,07	-
Vähennysten arvonalentumiset	10 973 089,36	-	805 226,39	-
Tilikauden arvonalentumiset	-12 311 485,55	-	-5 098 717,37	-
Arvon alentumisten palautukset	4 714 716,75	-	-	-
Arvon alentumiset 31.12.	-45 596 157,49	-	-48 972 478,05	-
Kirjanpitoarvo 31.12.	541 728 342,31	59 396 695,28	562 163 431,30	59 396 695,28

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2015	2014
Jäljellä oleva hankintameno	25 010 768,59	21 572 832,28
Kirjanpitoarvo	25 010 768,59	21 572 832,28
Käypä arvo	25 130 191,39	21 692 255,08

20. SAAMISET

Muut saamiset muilta

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Ennakkomaksut	79 521 800,71	79 125 500,91
Sijoitussaamiset	51 756 663,78	100 202 071,37
Muut saamiset	2 750 456,67	1 320 131,78
	<u><u>134 028 921,16</u></u>	<u><u>180 647 704,06</u></u>

21. OMA PÄÄOMA

	<u>31.12.2015</u>		<u>31.12.2014</u>	
Pohjarahasto		5 000 000,00		5 000 000,00
Takuupääoma 1.1.		112 000,00		112 000,00
Lisäykset		0,00		0,00
		<u>5 112 000,00</u>		<u>5 112 000,00</u>
Edellisten tilikausien voitto/tappio 1.1.	33 346 790,20		38 540 532,66	
Siirto hallituksen voittovaroihin	-40 000,00		-40 000,00	
Jaettu pääomalle korkoa	-6 439,64	33 300 350,56	-6 019,25	38 494 513,41
Tilikauden voitto/tappio		<u>-3 079 828,87</u>		<u>-5 147 723,28</u>
		<u>30 220 521,69</u>		<u>33 346 790,13</u>
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		<u>35 332 521,69</u>		<u>38 458 790,13</u>

OMAN PÄÄOMAN JAKAUTUMINEN EHDOTETUN VOITONJAON JÄLKEEN

Takuupääoman merkitsemiseen liittyneiden ehtojen mukaan takuupääomalle maksetaan korkoa merkittyjen takuuosuuksien mukaisessa suhteessa. Takuuosuuksilla on yhtäläiset oikeudet yhtiön varoihin sekä voitonjakoon.

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Takuuosuuden omistajien osuus:		
Takuupääoma	112 000,00	112 000,00
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	7 419,92	6 439,64
Vakuutusentottajien osuus		
ehdotetun voitonjaon jälkeen	35 213 101,77	38 340 350,49
	<u>35 332 521,69</u>	<u>38 458 790,13</u>

VOITONJAKOKELPOISET VARAT

Tilikauden voitto/tappio	-3 079 828,87	-5 147 723,28
Edellisten tilikausien voitto/tappio	33 300 350,56	38 494 513,41
Tilinpäätösiirtojen kertymän oman pääoman osuus	-352 503,66	-693 477,86
	<u>29 868 018,03</u>	<u>32 653 312,28</u>

22. VELAT

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Muut velat muille		
Ennakonpidätys- ja sosiaaturvamaksuvelka	14 880 886,10	14 850 885,41
Arvonlisäverovelka	0,00	639 180,78
Ostovelat	4 250 383,50	4 387 885,08
Muu velat	<u>60 650 367,21</u>	<u>76 706 635,12</u>
	<u>79 781 636,81</u>	<u>96 584 586,39</u>

23. SIIRTOVELAT

Muut siirtovelat		
Palkat sosiaalikuluneen	3 230 360,35	3 046 483,60
Sijoitussiirtovelat	0,00	0,00
Muut siirtovelat	<u>28 899 990,73</u>	<u>73 241 506,77</u>
	<u>32 130 351,08</u>	<u>76 287 990,37</u>

KONSERNIN VASTUUT JA VASTUUSITOUMUKSET

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimusten vastuusitoumuksista on erittely Eteran taseen liitetietona.

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Arvonlisäveron tarkistusvastuu	27 783 363,39	37 075 065,75
Arvonlisäveron tarkistusvastuu on suhteellistettu omistuosuuden mukaan.		
Omasta puolesta annetut kiinnitykset konsernissa	536 885,00	536 885,00

TILINPÄÄTÖKSEN JA TOIMINTAKERTOMUKSEN 31.12.2015 ALLEKIRJOITUKSET

Hallituksen esitys voiton käytöstä

Hallitus esittää, että vuodelta 2015 maksetaan takuupääomalle korkoa, joka on perustekorko lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä eli 6,625 prosenttia. Takuupääoma oli vuoden lopussa 112 000 euroa. Hallitus esittää, että tilikaudelta 2015 takuupääomalle maksetaan korkoa 7 419,92 euroa ja hallituksen käyttövaroihin varataan 40 000,00 euroa käytettäväksi yleishyödyllisiin tai sitä vastaaviin tarkoituksiin.

Helsingissä 8. päivänä maaliskuuta 2016

Tero Kiviniemi
puheenjohtaja

Mikko Nyysölä
varapuheenjohtaja

Kyösti Suokas
varapuheenjohtaja

Marja Aarnio-Isohanni

Heimo Hakkarainen

Kirsi Hokka

Sixten Korkman

Topi Piela

Pertti Porokari

Marja-Liisa Rajakangas

Juha Sarsama

Harri Savolainen

Stefan Björkman
toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus

Helsingissä 22. päivänä maaliskuuta 2016

Ernst & Young Oy
KHT-yhteisö

Tuija Korpelainen
KHT

Miikka Hietala
KHT

LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA

Tilivuoden aikana on käytetty seuraavia kirjanpitokirjoja:

Kassakladi ATK-tulosteena
Päiväkirja sähköisenä
Pääkirja ATK-tulosteena ja sähköisenä
Tasekirja, sidottu
Tase-erittelyt, sidottu
Kalustoluettelot
Kateluettelo

Tositelajit

10 Kassatositteet	paperitositteina/sähköisenä
20 Eläkkeet	paperitositteina
40 Ostotositteet	sähköisenä
45 Käyttöomaisuustositteet	paperitositteina
60 Ostoreskotran maksut	paperitositteina
70 Palkkatositteet	paperitositteina
71 Palkkiotositteet	paperitositteina
76 M2-matkalaskutositteet	paperitositteina
80 Muistiotositteet	paperitositteina
81 Haltia-vuokravalvonnan tositteet	paperitositteina
82 Sijoitusten muistiotositteet	paperitositteina
83 Sijoituslainojen tositteet (Extenda)	paperitositteina
84 Arvopaperisijoitusten tositteet (Samstock)	paperitositteina
85 Ovenia-vuokravalvonnan tositteet	paperitositteina
86 Jaksotustositteet	paperitositteina
87 State Street, arvopaperisijoitukset	paperitositteina
88 State Street, arvopaperisijoitukset, oikaisu	paperitositteina
90 Sivukulut palkoista ja palkkioista	paperitositteina
91 Vyörytykset, jaettavat liikekulut	sähköisenä
93 Lisäerät (vyörytykset) tulospalkkioista	sähköisenä

Tilintarkastuskertomus

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Eteran yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Eteran kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.-31.12.2015. Tilinpäätös sisältää sekä konsernin että emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että ne antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitiilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaisia virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet työeläkevakuutusyhtiölakia, vakuutusyhtiölakia, osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riskien arviointi. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arviointi.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsingissä, 22. maaliskuuta 2016

Ernst & Young Oy
KHT-yhteisö

Tuija Korpelainen
KHT

Miikka Hietala
KHT